

Nogmaals het Genievraagstuk. Dupliek

DOOR

J. J. MARLET,
Kapitein der Genie.

Gaarne maken wij gebruik van de ons door de Redactie andermaal verleende gastvrijheid om enkele opmerkingen te maken naar aanleiding van het „Antwoord” van den Kapitein J. J. C. P. WILSON in de October-aflevering van dit tijdschrift voor zoover dit betrekking had op onze critiek in het Septemhernummer. Wij stellen ons daarbij voornamelijk ten doel eenige eventueel door dit „Antwoord” gewekte minder juiste begrippen omtrent onze over belangrijke punten inzake het genievraagstuk gegeven beschouwingen weg te nemen en, waar zulks noodig bleek, onze opvattingen nader toe te lichten.

De opleiding tot genieofficier.

Inderdaad is ons bij de lezing van W.'s artikel over „De opleiding tot genieofficier” in de Juli-aflevering — welk artikel ons echter eerst na de toezending van onze critiek aan de Redactie onder oogen kwam — gebleken, dat hij voor den genieofficier ook met het oog op den dienst bij den Staf van het Wapen aan een zekere mate van kennis van electrotechniek en werktuigbouwkunde waarde toekent; uit zijn Juli-artikel konden wij dit echter niet opmaken, aangezien hij daar op blz. 331 letterlijk schreef: „Bovendien moet niet uit het oog worden verloren, dat de genieofficier, wanneer hij *niet* bij het bataljon verbindingstroepen (e.g. verlichtingstroepen) dient, *noch in electrotechnischen zin* (wij cursiveeren), noch in tactische richting werkzaam is” Met genoegen constateeren wij dan ook eenheid van opvatting, waar W. zoowel in zijn Juli-artikel (blz. 409) als thans in zijn „Antwoord” (blz. 613) een lans breekt voor uitbreiding van de leervakken electrotechniek en werktuigbouwkunde op de K. M. A. Die uitbreiding hebben wij ons echter altijd ook en zelfs vooral in dien zin gedacht, dat zij de grondbeginselen zou omvatten van de vakkennis, waarin de genieofficier zich later hetzij bij den vbd.d., hetzij bij den vld. zal moeten specialiseeren.

De plaatsing van genieofficieren bij de electrotechnische troepen.

Uit hetgeen W. hierover schrijft op blzn. 612 en 613 leiden wij af, dat er eenig misverstand uit den weg valt te ruimen. Daartoe meenen wij goed te doen ons standpunt in dezen nog wat duidelijker uiteen te zetten. Wij voor ons achten het nog steeds de gelukkigste oplossing, indien de genieofficier gedurende zijn dienstperiodes bij de Genietroepen in den regel steeds bij hetzelfde bataljon (of — eertijds —

ander onderdeel) werkzaam wordt gesteld. Voor zoover ons bekend is deze regel *in beginsel* ook altijd gevolgd. Vermoedelijk heeft de omstandigheid, dat op dezen regel in de praktijk vele uitzonderingen moesten worden gemaakt — o.i. na een langdurig mobilisatietijdperk, waarin de geregelde afwisseling staf-troep niet altijd mogelijk was, gevolgd door een sterk verloop onder het korps genieofficieren, wel verklaarbaar — er onzen geachten opponent toe gebracht de uitzondering voor den regel aan te zien en daarom te gewagen van een „systeemloos” stelsel.

Wat nu het stelsel van den allerlaatsten tijd betreft (W. haalt dit aan als dat van „sedert enkele maanden”), waarbij de jonge genie-officieren in de gelegenheid worden gesteld om achtereenvolgens den dienst bij alle bataljons mede te maken alvorens voor één dier bataljons definitief te worden bestemd, wij blijven daarin het voordeel zien, dat ieder officier, voor zooveel mogelijk, tenslotte overeenkomstig zijn bijzondere bekwaamheden, aanleg e.d. wordt ingedeeld, en nog als bijkomstig voordeel, dat indien het uitzonderingsgeval zich later weer mocht voordoen de betrokkene niet geheel op voor hem onbekend terrein komt. Doch ook al doet zich laatstbedoeld geval niet voor, dan zal toch steeds, zoowel bij het vervullen van de gewone als van bijzondere functies en zeker in de hoogere rangen van het Wapen de bij andere bataljons dan het zijne doorgebrachte tijd ongetwijfeld zijn nut afwerpen en behoeft deze dus in geen geval als „verloren” te worden beschouwd.

Bovendien moet bij de beoordeeling van deze materie niet uit het oog worden verloren, dat wie den ontwikkelingsgang op een of ander gebied der militaire techniek tijdens of kort na den wereldoorlog heeft medegemaakt, onwillekeurig geneigd is de moeilijkheden, waarvoor iemand die zich op dat gebied nog moet inwerken komt te staan, af te meten naar den tijd, welken hem het volgen van dien ontwikkelingsgang zelf heeft gekost. Hij ziet daarbij dan over het hoofd, dat de nieuweling zich hoofdzakelijk slechts in het resultaat der evolutie behoeft te verdiepen om zich ter zake te oriënteren. Bovendien mag de eisch worden gesteld, dat, aangezien nu, na evenbedoelde groote evolutie, de taak der electrotechnische troepen in het kader van den modernen oorlog meer en meer is uitgestippeld, de toekomstige genieofficier in technisch en tactisch opzicht althans met de hoofdzaken van den dienst bij die troepen vertrouwd zal worden gemaakt. Natuurlijk willen wij met een en ander echter niet beweren — evenmin als wij dat vroeger hebben gedaan (zie blz. 533) — dat b.v. bij den vbd.d. een stage van 8 maanden voldoende zou zijn om geheel „au fait” te geraken, maar dat kan dan ook niet de bedoeling van zoo'n stage zijn.

All-round-heid.

Dat het Engelsche „Royal Corps of Signals” niet meer tot de genie behoort was ons bekend. Ook in de Vereenigde Staten en in Duitschland vormen de verbindingstroepen open korpsen, terwijl dat in Frankrijk daarentegen niet het geval is. Zulks doet echter aan de algemeene waarde

van onze inzichten nopens de all-round-heid van den genieofficier — waarvoor wij steun vonden in een tweetal artikelen in het R. E. J. 1926 (Sept. en Dec.) — niets af. Immers doen zich te dezen in grootere legers geheel andere verhoudingen gelden, terwijl voor een juiste beoordeeling daarvan mede in aanmerking dient te worden genomen, of de eigenlijke verbindingstroepen al dan niet zoodanig zijn georganiseerd, dat zij tevens voorzien in den vbd.d. bij de afzonderlijke wapens, dus in kleinere verbanden dan die der groote eenheden. Dat echter in kleinere legers als b.v. het Noorsche, Zweedsche, Deensche, Belgische en Zwitsersche de vbd.d. aan de genie is toevertrouwd, is in onze oogen ook op zich zelf genomen niet zonder beteekenis.

Sprekende over onze aan „PRAEFECTUS FABRUM” ontleende vergelijking van den genieofficier en den huisarts geeft W. als zijn meening te kennen, dat hij een vbd.officier en een vl.officier niet als een vorm van civiel-ingenieur wil beschouwen. Wij moeten hem daarbij doen opmerken, dat wij ons den militairen ingenieur ook niet uitsluitend als civieltechnicus voorstellen (vgl. onze opmerking over de genieopleiding op blz. 533 bovenaan), doch afgezien daarvan neemt het vak electrotechniek in de opleiding van den civiel-ingenieur reeds een zoodanige plaats in, dat W. de verhouding van den vbd.officier tot den militairen civiel-ingenieur toch bezwaarlijk bij die van een dierenarts tot een huisarts kan vergelijken.

Uit W.'s opmerking als zoude de dienst der chemische strijdmiddelen eerder bij het wapen der artillerie thuis behooren blijkt, dat Schrijver onbekend is met de situatie, waarin deze strijdmiddelen in verband met de huidige omstandigheden van volkenrechtelijken en militair-technischen aard in het algemeen — en voor onze verhoudingen in het bijzonder — zich bevinden. Genoeg zij het hieromtrent te vermelden, dat deze dienst te onzent een defensief karakter draagt, dat het vraagstuk van de algemeen- en bijzonder collectieve bescherming tegen gasgevaar geheel tot het gebied van de moderne versterkingskunst behoort, en dat het vraagstuk der individueele bescherming in het geheel geen artilleristisch karakter draagt en overigens zoo zuiver technisch is, dat de behandeling daarvan moet worden toevertrouwd aan technici; deze laatsten moeten uiteraard dezelfden zijn, die voor de behandeling der vraagstukken van algemeen- en bijzonder collectieve bescherming zijn aangewezen¹⁾.

Vredes- en oorlogsencadreering der vbd.troepen.

Gaarne erkennen wij het woord „carrière” in de 2e alinea op blz. 335 in te beperkten zin te hebben opgevat, waardoor onzerzijds mede het karakter van „open korpsen”, dat W. in zijn gedachtengang aan de vbd.- en vl.troepen wenscht te geven, in zijn tegenstelling tot dat van „gesloten korpsen”, waarvan op blz. 329 sprake was, werd misverstaan.

¹⁾ Wellicht doelt W. in dezelfde alinea — de 3e op blz. 614 — op een uitlating van W. A. F. KERRICH op blz. 233 van R.E.J. 1926; deze heeft echter uitsluitend betrekking op de „production” van „gas”.

Intusschen zijn wij ten aanzien van de aantrekkingskracht, welke deze open korpsen op de officieren van andere wapens zullen uitoefenen, minder optimistisch dan Schrijver. Immers — en nu bepalen wij ons nog slechts tot den vbd.d. — indien wij het gunstigste geval stellen, n.l. dat de betrokken officieren bij hun eigen wapen zooveel mogelijk in de gelegenheid komen om op het gebied van den vbd.d. werkzaam te zijn, dan blijft dit toch altijd beperkt tot den vbd.d. bij regimenten en lagere onderdeelen. Voor den ingewijde is het duidelijk, dat de taak van den vbd.d. bij de groote eenheden vooral in technisch opzicht heel wat omvangrijker is (bestaande netten van de Rijks- en overige telegraaf- en telefoondiensten; radiotelegrafie en telefonie; aardtelegrafie enz.); bovendien wezen wij reeds op blz. 537 op de taak van den vbd.d. ten opzichte van permanente militaire netten en van het vbd.materieel in het algemeen. Al deze in hoofdzaak technische werkzaamheden maken het n. o. m. minder voor de hand liggend, dat officieren, die overigens op tactisch of (en) wapentechnisch terrein werkzaam zijn en daarin hun eigenlijke levenstaak hebben gevonden, tevens een nevencarrière bij de vbd.troepen zouden willen volgen.

Uit het bovenstaande zal het bovendien duidelijk zijn, waarom wij in het stelsel-WILSON de oorlogsencadreering bij den vbd.d. niet beter verzekerd achten dan in het bestaande stelsel bij een doelmatige verdeling der oorlogsbestemmingen mogelijk is. Indien voorts in laatstbedoeld stelsel de betrokken beroepsofficieren gedurende den tijd dat zij niet bij de vbd.troepen werkzaam zijn telken jare worden opgeroepen om in hun oorlogsfunctie deel te nemen aan manoeuvres en kader-oefeningen, worden zij vanzelf gedwongen op het gebied van den vbd.d. „bij” te blijven. Wij achten dan ook geen aanleiding aanwezig om van de op dit stelsel gebaseerde organisatie in beginsel af te wijken.

Aanleg voor electrotechniek.

Ten aanzien van de appreciatie van het begrip „aanleg”, welke W. en ons verdeeld houdt, merken wij nog op, dat wij den aanleg van sommigen voor vakken als electrotechniek op zich zelf niet in twijfel hebben willen trekken, doch in onze critiek geleid werden door de vrees, dat als maatstaf voor de beoordeeling van dien aanleg te veel waarde aan liefhebberij voor het vak zou worden gehecht. Bovendien moet aanleg door deskundige opleiding op jeugdigen leeftijd tot ontwikkeling worden gebracht.

Specialisatie voor reserve-officieren.

Dat er aan een aspirant-reserve-officier der artillerie geen bijzondere wetenschappelijke eischen worden gesteld om voor indeeling bij veld-, vesting-, kust- of luchtdoelartillerie te worden ingedeeld, is inderdaad volkomen logisch. Immers welke studierichting in de burgerwereld zou den candidaat meer voor het eene dan voor het andere onderdeel van het artilleriewapen geschikt maken? Maar is het daarnaast niet even logisch, dat, waar men voor de opleiding tot reserve-officieren der genie o.m. kan beschikken over ingenieurs van verschillende faculteiten,

waarvan de civieltechnische verwant is aan den dienst bij pionier- en spoorwegtroepen, de electrotechnische geschiktheid voor den dienst bij de vbd.- en vltroepen en de werktuigkundige eveneens voor dien bij de vltroepen waarborgen, bij de indeeling van de adspirant-reserve-officieren der genie wèl wetenschappelijk onderscheid wordt gemaakt? Overigens bedoelde onze vergelijking op blz. 538 slechts te doen zien, dat groeppenvorming onder de reserve-officieren bij een ander wapen, welks beroepsofficieren voor wat de taak van dat wapen betreft ook all-round moeten zijn, even goed mogelijk was.

Tactische capaciteiten van den genieofficier.

Tegenover Schrijvers betoog stellen wij vast, dat er voor de officieren van ons Wapen voldoende tijd beschikbaar is of althans beschikbaar gesteld kan worden om datgene waarover zij als gemiddelde aan tactische kennis behooren te beschikken bij te houden, vooral indien hun daarbij eenige leiding wordt geboden. Bovendien wenschen wij niet uit het oog te doen verliezen, dat de genieofficier altijd blijft de *technische* adviseur van den *tactischen* commandant.

Opleiding voor den verlichtingsdienst.

Op blz. 537 sprekende over de officieren, die in W.'s stelsel bij de vltroepen worden ingedeeld, merkten wij op, dat deze „tevorens eveneens voor den vbd.d. (waren) opgeleid”. Hoewel dit dus niet geheel hetzelfde is als het opleiden voor den vl.dienst bij den vbd.dienst — zooals W. het in de op twee na laatste alinea van blz. 619 aanhaalt — geven wij toe, dat onze redactie tot misverstand aanleiding kon geven. Die vóóropleiding bij de vbd.troepen strekte zich n.l. niet verder uit dan tot het verwerven van de geschiktheid voor instructeur bij den vbd.d. van het eigen wapen. Intusschen blijven wij een dergelijke vóóropleiding weinig gelukkig achten voor hen, die naderhand — steeds in W.'s gedachtengang blijvende — bij den vl.dienst wenschen te worden ingedeeld en dan zoowel in electrotechnisch als in tactisch opzicht in een geheel andere richting moeten worden opgeleid, temeer omdat tijdens die vóóropleiding in geen enkel opzicht van voor den vl.d. zoozeer gewenschte bekwaamheden op werktuigkundig gebied kan blijken.

Bouwtechnische en electrotechnische officieren.

Het is niet onze bedoeling het naar aanleiding van de voordracht van den toenmaligen kapitein van den Generalen Staf Jhr. J. Th. ALTING VON GEUSAU in de vergadering van „Krijgswetenschap” van 22 Januari 1922 gevoerde debat voort te zetten, doch een enkele opmerking zij ons hier vergund nopens het door W. aangehaalde, door ons zelf in het midden gebrachte over bouwtechnische en electrotechnische officieren. Wij hebben daarbij n.l. steeds gedacht aan twee categoriën van genieofficieren, welke elk een *gesloten* korps zouden vormen; evenwel staan wij ook thans nog op het standpunt, dat er in ons leger in verband met de geringe vredessterkte der vbd.- en vltroepen geen voldoende termen kunnen worden gevonden om tot het vormen van een afzonderlijk korps electrotechnische officieren over te gaan.

De Reorganisatie van het Wapen der Genie. Wederantwoord

VAN

C. W. VAN DOODEN,
Kapitein der Genie.

De hier en daar van geprikkeldheid bij den schrijver blijk gevende toon van het in de Octoberaflevering verschenen antwoord des kapiteins WILSON heeft mij aanvankelijk doen aarzelen het debat voort te zetten.

In het belang van de zaak heb ik echter vermeend mijn bezwaren terzijde te moeten zetten en de gastvrijheid van de Redactie te moeten inroepen voor een wederantwoord, hetwelk in deze aangelegenheid in het openbaar voorloopig mijn laatste woord zal zijn.

Ik behandel slechts die punten, die meer in het bijzonder tegen mijn betoog zijn gericht.

Blz. 611.

ad I. Men houde in het oog:

1. dat vóór den oorlog de H.K.S.tijd viel in de periode, gedurende welke de Genie-officier geregeld werkzaam was bij den bouw van kazernes en forten, dus in een tijd van in technisch opzicht zeer veel-eischend en hem geheel in beslag nemend werk;

2. dat toenmaals op tactische kennis bij de Genie-officieren, ook van de zijde van het legerbestuur, niet altijd zooveel prijs werd gesteld;

3. dat door de snelle promotie tot kapitein gedurende vele jaren de tijd voor toelating tot de H.K.S. zeer beperkt werd.

Deze oorzaken zijn thans vervallen.

ad II. Minder ruime keuze is volgens den kapitein W. een van de redenen van de door hem voorziene achteruitgang van het gehalte van den Genie-officier; het door mij onder *c* aangegeven middel zou zeker leiden tot verbetering van het materiaal, waaruit gekozen moet worden; het gaat dus niet buiten de zaak om.

ad III. Uit het artikel van den kapitein W. in de Juli-aflevering, te mijner kennis gekomen nadat ik mijn vorig artikel aan de Redactie had aangeboden, heb ik met genoegen gezien, dat ook hij de opleiding tot Genie-officier verbeteren wil¹⁾; het ware beter geweest, indien hij dit reeds in zijn Juni-artikel in het kort zou hebben aangegeven; nu was uit dit laatste geen andere gevolgtrekking te maken dan dat hij verbetering niet noodig achtte (zie ook blz. 331 8e regel v.b.).

Blz. 613. 3e zinsnede van onder.

De Genie-officier heeft in bijna al zijn vredes- en oorlogsfuncties kennis van electrotechniek en werktuigkunde nodig. Deze kennis is

¹⁾ Ik zou alleen iets verder willen gaan, door de 3e eisch van de Commissie-1906 aan het slot als volgt aan te vullen:

„echter met eenige uitbreiding van de kennis op het gebied van electrotechniek „en werktuigkunde, dit laatste vooral met betrekking tot automobielbouw en bouw „van verbrandingsmotoren”.

hem tot nu toe zeer ten onrechte niet bij zijn opleiding bijgebracht. Elke gelegenheid om zijn kennis en ervaring op die gebieden te vermeerderen moet worden aangegrepen, zoolang in het tekort van de opleiding nog niet is voorzien. Daarom is een indeeling bij de electrotechnische (althans bij de verlichtings-) troepen, zelfs van slechts een deel van de Genie-officieren, voor het wapen in zijn geheel een winst.

De gezochtheid van dit argument kan ik niet inzien. Het vervalt grootendeels, zoodra de electrotechnische en werktuigkundige opleiding in den cadettentijd op het noodzakelijke peil zal zijn gebracht, al zal de praetijk, die men bij de verlichtingstroepen opdoet, altijd een waardevolle aanvulling van die opleiding blijven; een ander argument voor de encadreering van die troepen met Genie-officieren komt *dan* echter krachtig naar voren: *De ook electrotechnisch en werktuigkundig opgeleide Genie-officier is voor de indeeling bij de electrotechnische (althans de verlichtings-) troepen in technisch opzicht meer geschikt dan eenig ander officier.*

Blz. 615 bovenaan.

De verlichtingstroepen, waarbij men meer dan bij de verbindings-troepen electrotechniek en werktuigkunde noodig heeft, behooren in Engeland nog steeds tot de Genie.

In Frankrijk maken de eigenlijke electrotechnische troepen (dat zijn de troepen, die zorgen voor elektrische licht- en krachtinstallaties, en alles wat daarmee samenhangt) deel uit van de genieregimenten; deze troepen zijn nog veel electrotechnischer (om het zoo eens uit te drukken) dan de verlichtingstroepen!

Ik kan mij niet voorstellen, dat men voor die troepen afzonderlijke officieren heeft, die nimmermeer bij andere onderdeelen van het wapen zouden overgaan; daarvoor is hun aantal zeker te klein.

Blz. 615. 12e regel v. b. en volgende.

De kwestie van de burger-ingenieurs begrijpt de kapitein W. blijkbaar verkeerd. De toestand liet bij hun aanstelling niet te wenschen over, want er heeft nooit een vredestoestand bestaan, waarbij geen burger-ingenieurs bij de verlichtingstroepen en bij de radiotelegraphie aanwezig waren.

Waarom is de aanwezigheid van deze beide heeren *à priori* ongewenscht? Zij vormen toch zeker geen unicum in het leger; de L.V.A. heeft er zelfs meer dan twee, de A.I. hebben zeer veel burger-personeel.

Blz. 615. 13e en 12e regel van onder.

Het, door den kapitein W. gewraakte, misschien een enkele maal wel eens voorgekomen, te weinig letten op animo en aanleg en het veelal achterwege laten van een opleiding zijn toch geen redenen om een stelsel, dat tot nu toe, zelfs met die gebreken, voldeed (de kapitein W. erkent het zelf) te verlaten voor een ander, dat min of meer speculatief is; zijn die gebreken aanwezig, welnu dan zorg men, dat ze verdwijnen, door zooveel mogelijk rekening te houden met animo en aanleg en door opleiding in den cadettentijd en onmiddellijk daarna.

Blz. 615. ad 1°.

De kapitein W. beantwoordt de op blz. 525 onder 1. opgeworpen vraag niet; ik herhaal haar in een wat anderen vorm: gesteld, dat het juist is, dat een ander wapen betere *tactische* verbindingsofficieren zou opleveren dan de Genie, zullen dat dan ook even goede *technische* verbindingsofficieren zijn?

Techniek en tactiek gaan ook bij andere wapens meestal niet samen. Ik heb in den loop der jaren meermalen technisch hoog staande officieren van andere wapens ontmoet, wier liefde voor de tactiek zeer matig scheen.

De zeer enkelen, bij wie techniek en tactiek gelijkelijk op den voorgrond treden, zijn de allerbeste, die hun loopbaan bij hun wapen voor zich gebaad zien; die zullen zeker geen jaren door gaan brengen bij korpsen buiten hun wapen met het risico, dat zij daarmede hun carrière verstoren zullen. Op de hoop, dat dergelijke officieren zullen komen, mag men geen stelsel bouwen. Blijkt de hoop ijdel, dan zakt het stelsel ineen.

Blz. 615 en 616. ad 2°.

Het is misschien mogelijk, dat enkele civieltechnisch ontwikkelde menschen zich met geen mogelijkheid electrotechnisch kunnen bekwaamen; dergelijke personen zijn echter uitzondering. In het algemeen mag men toch zeker aannemen, dat een in zekere richting technisch onderlegd persoon zich gemakkelijker in een andere technische richting kan ontwikkelen dan een technisch volkomen ongeschoolde.

Hoe dikwijls komt het in het burgerleven niet voor, dat een civiel- of bouwkundig ingenieur voor electrotechnische en werktuigkundige vragen komt te staan.

In den gedachtengang van den kapitein W. moet men er echter rekening mede houden, dat ook de te Delft wapentechnisch opgeleide heeren wellicht niet electrotechnisch aangelegd zijn.

Bovendien rijst wederom de vraag of deze officieren uit een, door den kapitein W. zoo belangrijk geacht, tactisch oogpunt wel boven de Genie-officieren te verkiezen zullen zijn.

Blz. 616. ad 3°.

De opsomming is niet aanvaardbaar.

De bij het R.W. ingedeelde officieren blijven in heel wat nauwer verband met hun eigen wapen dan een infanterist of cavalierist, ingedeeld bij de verbinding- en vooral bij de verlichtingstroepen. (Luchtverdediging behoort niet tot het gebied van infanterie en cavalerie).

Commissie van proefneming en A.I. hebben uiteraard uitsluitend technisch aangelegde krachten, die in den gedachtengang van den kapitein W. bij de verbinding- en verlichtingstroepen zeker niet beter zouden voldoen dan de groote meerderheid van de Genie-officieren.

Blz. 617. 3e zinsnede.

De samenvoeging van de onderofficieren van pioniers, verbindingstroepen en verlichtingstroepen in één korps levert inderdaad nu en

dan moeilijkheden; deze kunnen echter ontgaan worden, zonder 2 van die troepensoorten uit het Genieverband los te maken, n.l. door elk bataljon slechts zijn eigen onderofficierskorps te geven, hetwelk geen onoverkomenlijke bezwaren bieden kan.

De, tot het wapen der Genie behoorende, Pontonniers en Torpedisten hebben toch ook een eigen onderofficierskorps.

Dit is sterk, zonder het administratieve kader, 39 man; de pioniers, de verbindingstroepen en de verlichtingstroepen hebben onderscheidenlijk 49, 50 en 41 onderofficieren (de administratieve niet medegerekend). Bovendien is bij deze troepen de verhouding van de aantallen korporaals tot de aantallen onderofficieren veel gunstiger. (Bij de Pontonniers en Torpedisten 63 korporaals, bij de 3 genoemde bataljons hoogstens onderscheidenlijk 20, 10 en 12).

Blz. 618. 2e zinsnede.

Het hier gegeven betoog overtuigt mij niet. Ook in den gedachten-gang van den kapitein W. geloof ik niet, dat op de door hem aangeduide wijze het vraagstuk opgelost is; immers hij eischt op blz. 330 voor de luitenants „algemeene tactische ontwikkeling, gegrond op tactische opleiding aangevuld door deelneming aan tactische oefeningen” en voor hoofdofficieren en kapiteins opleiding aan de H.K.S. Ik vraag: mag men in beginsel verwachten, dat een officier, die van huis uit vermoedelijk niet zoo heel veel voor tactiek voelt, na $3 + 2 = 5$ -jarige technische studie tactisch meer bij zal zijn dan de gemiddelde genieofficier en dat een dergelijk officier lust gevoelen zal om daarna nog eens drie jaren naar de H.K.S. te gaan?

Blz. 618. 3e zinsnede.

„Onbegrijpelijk”; „de Heer v. D. verklaart, dat hij niet begrijpt wat ik bedoelde”.

Het doet mij leed te moeten constateeren, dat de kapitein W. mijn vorig artikel niet goed gelezen heeft. Deze uitdrukkingen toch heb ik niet gebezigd. Ik heb aan mijn op blz. 526 gegeven betoog niets toe te voegen en blijf er bij, dat de noodgedwongen aanvaarde splitsing van het korps reserve-officieren er niet op wijst, dat ook het korps beroeps-genie-officieren zou moeten worden gesplitst.

Dezen toch kan men tijdig de noodige algemeene kennis bijbrengen (bij voorkeur bij hun opleiding); bij de reserve-officieren ontbreekt daartoe de tijd geheel.

Blz. 619. 1e zinsnede laatste zin.

„En daarvoor (n.l. om tactiek te beoefenen¹⁾) is thans in ons wapen geen tijd.”

En daarom wil de kapitein W. de verbindings- en verlichtingstroepen van ons wapen wegnemen.

Zou hij aldus het bezwaar, indien dit inderdaad bestaat, doen verdwijnen? Immers neen. Vele Genie-officieren toch hebben nimmer

¹⁾ „Aanleeren” is fout; dit geschiedt op de K.M.A. zeer bevredigend.

bij die troepen gediend, hebben dus hun, in den gedachtengang van den kapitein W. schadelijken, invloed niet ondervonden.

Een door hen mogelijk ondervonden gebrek aan tijd moet dus elders zijn oorzaak hebben.

Die oorzaak is, dat de gemiddelde Genie-officier, vooral in de middelbare en hogere rangen, althans vroeger, door het toen chronische tekort, gewoonlijk te zwaar belast was, zoo zwaar, dat een groot deel van de avonden voor zijn diensttaak moest worden gebruikt.

De moeilijkheid: „geen tijd voor tactiek” lost men niet op door een stuk van het wapen af te snijden en gelijktijdig het officierskorps te verminderen, (zie blz. 341 onderaan: 62 hoofd- en subalterne officieren, overeenkomende met het thans aanwezige aantal, na aftrek van de verbindings- en verlichtingsofficieren), doch alleen door uitbreiding van het aantal, uitbreiding niet te verkrijgen door leentje-buur te spelen bij andere wapens, doch door grooteren aanvoer van *goed opgeleide* Genie-officieren.

Blz. 620. 4e zinsnede.

Een vergelijking met detachering of indeeling bij den G.S. gaat niet op.

Daar toch blijft de officier van een „tactisch” wapen in zijn vak werkzaam; zijn tactisch en algemeen militair inzicht gaat daar steeds meer vooruit, zoodat hij steeds meer geschikt wordt voor de hogere functies in zijn eigen wapen.

Bij de verbindings- en de verlichtingstroepen is hij op een beperkt, geheel van zijn eigen wapen afwijkend, gebied werkzaam en vergaart hij in het algemeen geen kennis, die hem voor de hogere rangen bij zijn eigen wapen bijzonder geschikt maakt.

Blz. 620 onderaan en 621.

Wanneer de kapitein W. zijn gevolgtrekking maakte doet weinig ter zake. Ik bestreed slechts die gevolgtrekking, omdat ik versnippering van de gaszoeklichten over de infanterie zoowel in vredes- als in oorlogstijd verkeerd acht. De motieven daarvoor voerde ik aan in mijn eerste artikel; daaraan valt niets toe te voegen. Mijn ervaring (heel wat langer dan die van den kapitein W., die in den zomer van 1917 den verlichtingsdienst verliet, nadat de eerste gaszoeklichten van het tegenwoordige model in den loop van 1915 ter beschikking waren gekomen) heeft mij geleerd, de aan gaszoeklichtbedienden te stellen eischen steeds te verzwaren, zoowel technisch als tactisch;

technisch omdat anders voortdurend optredende kleine gebreken het schijnen der zoeklichten onzeker maken en voorts ernstige ongelukken kunnen voorkomen (explosie van drukregeltoestellen door onjuist gebruik van olie of vet, of door het op onjuiste wijze openen van de ventielen, explosie van acetyleentoeestellen door vorming van koolgas, explosie van zuurstofcilinders door vallen of door langdurig plaatsnemen in de zon), gevaren, die slechts door geroutineerd personeel kunnen worden voorkomen;

tactisch omdat de onvoldoend geroutineerde gaszoeklichtbediende zijn toestel verkeerd gebruikt, en daarmee ernstige schade aan eigen troepen kan veroorzaken.

Vraagt men mij of het noodig is, dat de gaszoeklichten onder ingenieursleiding staan, dan antwoord ik ontkennend; doch onontbeerlijk is en blijft een goed technisch beheer en toezicht, hetwelk bij versnippering van het materieel over de infanterie zeker niet verzekerd zal zijn, vooral niet in oorlogstijd.

De centrale opleiding met ruime detachering tijdens de vervolgen herhalingsoefeningen in vreedestijd, de indeeling bij de Divisiegroepen of uiterlijk bij de Divisiën in oorlogstijd blijf ik het eenig juiste achten.

Indeeling in vreedestijd bij de Genietroepen ligt voor de hand, omdat men daar uit anderen hoofde goed geoutilleerd is voor hun onderhoud.

Het gestelde omtrent de Fransche organisatie is niet juist.

De in het W.J. 1920/21 bedoelde zoeklichten behooren wel degelijk tot de Genie en wel tot de „Sections de projecteurs“; zij worden onderhouden door de Genie, doch worden bediend door de troepen, waarbij zij, *naar behoefte*, worden ingedeeld¹⁾.

De aangewezen bedieningsmanschappen worden door de „Sapeurs-projecteurs“ onderricht.

De bediening door den troep is aanvaardbaar door den grooten eenvoud van het materieel (gloeilampzoeklichten met draagbare accumulatorenbatterij).

Blz. 621. laatste zinsnede.

Hier doet de kapitein W. een stap in de goede richting door te verklaren, dat zijn bezwaren tegen het handhaven van de korpsen verbindings- en verlichtingstroepen onder den I.d.G. van weinig beteekenis zijn.

In zijn Juni-artikel gaf hij op blz. 336 onder *b* reeds te kennen, dat bij die korpsen Genie-officieren de voorkeur verdienen, *mits zij volle animo voor de electrotechnische en tactische richtingen bezitten*.

Hetgeen hij dus ten slotte wil is niets nieuws en verschilt slechts gradueel, niet principieel, van den tegenwoordigen toestand.

Immers ook nu reeds kunnen bij beide troepensoorten²⁾ officieren van andere wapens worden ingedeeld.

Hij wil alleen voor de indeeling van Genie-officieren de geursiveerde restrictie, waarmee ik in algemeenen zin accoord ga. Hij wil voorts een opleiding voor de officieren, die bij die troepen worden ingedeeld, waarmee ik eveneens accoord ga, mits die, in de toekomst, voor de Genie-officieren in hoofdzaak naar den cadettentijd wordt verlegd.

Mij alleen tot de verlichtingstroepen bepalend, teeken ik nog aan,

¹⁾ De woorden „naar behoefte“ waren uit het aangehaalde artikel weggevallen; duidelijk bleek echter het onderhoud door de Genie.

²⁾ Ook bij de pioniers, doch daar zeker volkomen ten onrechte; pionierofficieren behooren in het algemeen, behoudens nader te eischen bijzondere kennis, met den e.i. gelijk te staan.

dat het aanvaarden van de restrictie vermoedelijk weinig verschil zal veroorzaken met den toestand van thans.

Slechts in zeer enkele gevallen toch is mij bij, bij de verlichtingstroepen ingedeelde, officieren een zoodanige afwezigheid van liefde voor electrotechniek gebleken, dat zij om die reden den verlichtingstroepen den rug hebben toegekeerd.

Tactiek kan nooit een beletsel zijn om Genie-officieren bij de verlichtingstroepen in te deelen; wat zij van tactiek moeten kennen is in hoofdzaak van zeer bijzonderen aard (luchtverdedigings- en kustverdedigingstactiek), waarin het meerendeel van de officieren van andere wapens niet of slechts oppervlakkig thuis zal zijn; alleen het gebruik van de gaszoeklichten en de zeer sporadische zoeklichten voor voorterreinverlichting op grooten afstand eischt een wat grootere tactische ontwikkeling.

Wat de algemeene tactische onderlegdheid betreft moeten echter de pionierofficier, de T.O.G. in stellingen en de inundatieofficier zeker hooger staan dan de gemiddelde verlichtingsofficier.

Blz. 621. laatste zin en blz. 622. 1e en 2e zinsnede.

Ik constateer, dat de kapitein W. mijn betoog tegen een Inspecteur (let wel: niet Divisie- of Brigade-Commandant) der luchtmachtstroepen niet weerlegt.

Zijn motief, dat Luart. en L.V.A. onder één inspecteur thuis behooren, omdat de een de ander bestrijden moet, is niet steekhoudend; zoo redeneerend zou men ook kunnen betoogen, dat infanterie en artillerie samen één inspecteur moeten hebben! Die bestrijden elkaar immers ook.

Blz. 622. 4e zinsnede.

De samenvoeging van lichtdoel- en kustzoeklichten is zeker niet zoo eigenaardig; het materieel is in het algemeen volkomen aan elkaar gelijk, kan dat althans zijn.

Voor zoeklichten voor voorterreinverlichting op grooten afstand, die de kapitein W. niet noemt en die ook niet van zoo heel veel belang zijn, geldt volkomen hetzelfde.

Er is geen enkel korps in het leger, waarbij kust- en voorterreinverlichtingszoeklichten beter kunnen worden ingedeeld dan bij de lichtdoelzoeklichten.

Voor de gaszoeklichten, die ik, blijkens het bovenstaande, bij de Genie zeker op hun plaats acht, zou men overbrenging naar de Pioniers desnoods kunnen overwegen, hoewel ik ze nauwer verwant acht aan en meer op hun plaats bij de verlichtingstroepen.

Mijn door den kapitein W. aangehaald artikel in de *Nieuwe Courant* van 1920 betrof heel iets anders. Daar ging het niet om de wijze van onderbrengen van een onderdeel, te klein om zelfstandig te zijn, doch daarin bestreed ik de samenvoeging in vreedetijd van troepen, die in wezen, in opleiding en in gebruik totaal verschillend zijn, in *onderdeelen van te lage orde*.

Blz. 622. onderste en 623 bovenste helft.

Uitvoerige bespreking en bestrijding van het standpunt van den kapitein W. inzake de inundatie-officieren is niet mogelijk, omdat de inundatieregeling en wat daaraan vast zit niet voor openbare bespreking vatbaar is.

Bovendien is de toon van het betoog des kapiteins W. daar ter plaatse van dien aard, dat de lust tot een uitvoerige weerlegging mij ontbreekt.

Ik teeken dan ook slechts aan, dat ik in het algemeen een Leider inderdaad niet ten volle bevoegd acht tot oordeelen over het inundatiewezen in vollen omvang¹⁾, omdat hij slechts deel neemt aan de oefeningen in een beperkt deel van de inundatiën, en omdat hem van de andere gebieden geen of slechts oppervlakkige gegevens ten dienste staan.

Meer is, bij de tegenwoordige taak, voor den Leider ook niet noodig.

Ik zeg „tegenwoordige”, omdat ik de taak van de Leaders in de toekomst door de veranderde omstandigheden in het algemeen anders, vooral uitgebreider en zelfstandiger, zie, overeenkomstig het door mij in mijn September-artikel gestelde.

Blz. 624. 3e zinsnede van onder.

Bij lezing van het artikel van den kapitein der Genie VAN ROYEN blijkt, dat deze zich op een geheel ander standpunt stelt dan de kapitein W. Het bedoelde artikel toch was een gevolg van de omstandigheid, dat in dien tijd een groot tekort aan Genie-officieren heerschte, waardoor bij den staf der Genie veel belangrijke werkzaamheden aan ondergeschikt personeel moesten worden overgelaten. Het was bekend, dat door detachering van officieren van andere wapens in dat tekort zou worden voorzien. De kapitein VAN ROYEN beoogde toen te betoogen, dat men die, noodgedwongen ter hulp geroepen, officieren bij voorkeur in moest deelen bij verbindings- en verlichtingstroepen, omdat bij die troepen voor een deel van de officieren, voor zoolang onvermijdelijk, in het gemis aan ingenieurs-opleiding minder moeilijk is te berusten, dan bij de pioniers.

Ik heb zoowel in dit als in mijn vorig artikel verschillende aanlegenheden niet of niet volledig kunnen bespreken, omdat er nu eenmaal zaken zijn, die in een tijdschrift niet besproken kunnen worden.

Ik vertrouw er op, dat mij de gelegenheid niet ontbreken zal, om tegenover de bevoegde autoriteiten die aanvullingen te kunnen geven.

¹⁾ De redactie van den door den kapt. W. aangehaalden zin is tot mijn leedwezen niet gelukkig.

Onze Pantserforten.

DOOR

G. FABIUS,

Kapitein der Artillerie.

Zoals uit een der laatste Legerorders bekend is, worden op 15 December a.s. de vredesbezettingen der pantserforten Hoek van Holland en IJmuiden opgeheven.

Daarmede is de vredesdienst op deze eens zoo beroemde verdedigingswerken, die in de tachtiger jaren gebouwd werden, geëindigd.

De bezettingen der forten Harssens, IJmuiden, Hoek van Holland en Pampus, die oorspronkelijk geleverd werden door de 11e, 12e en 13e Compagnie van het voormalige IVe Regiment Vesting Artillerie, werden in 1893 vereenigd tot een afzonderlijk Korps, het „Korps Pantserfort Artillerie”, welks staf te Haarlem, het centrale punt, gelegerd werd.

Eerst in 1913 werd ook de bezetting van het fort Pansterdam, de 8e Compagnie van het voormalige IIIe Regiment Vesting-Artillerie, aan het Korps toegevoegd.

Deze bezettingen vormden respectievelijk de 1e, 2e, 3e, 4e en 5e Compagnie van het K.P.A.

Bij de reorganisatie der artillerie in 1922 werd het K.P.A. opgeheven en werden de compagnieën wederom ingedeeld bij het IVe Regiment Vesting-Artillerie, dat thans den naam „Regiment Kust-Artillerie” ontving.

Doch niet slechts van naam werd dat oude Korps veranderd, ook het aantal onderdeelen onderging eene groote wijziging. Zelfs na toevoeging der 5 Pantserfortcompagnieën, bleef het nog maar uit 5 schoolcompagnieën bestaan en thans zal het na de jongste reorganisatie slechts 2 schoolcompagnieën tellen.

„Sic transit gloria mundi!” Het stemt weemoedig te denken aan die honderden officieren en onderofficieren, die gedurende tal van jaren hun krachten en hun gaven aan den dienst op de pantserforten hebben gewijd!

Het was in vele opzichten een somber bestaan, dat zij daar leden in die donkere, kille verblijven, in die duistere koepels en galerijen, waar geen daglicht ooit meer binnen drong.

Bij het licht van walmende olielampen, die grootendeels eerst in de mobilisatiejaren door elektrische werden vervangen, verrichtten zij hun werk, zoekend naar verbetering van het gebruik van het geschut en van de hulpmiddelen en naar volmaking van de vuurleiding.

Heel wat uitvindingen, ook door de onderofficieren, zijn daar in die oude pantserforten gedaan!

Er heerschte eene goede stemming, ondanks de dikwijls zoo moeilijke omstandigheden, waartoe het verblijf in die forten aanleiding gaf, vriendschapsbanden voor het leven zijn daar gesloten.

Velen zullen zich al die lange Zondagen nog herinneren, die zij in vollen vreedstijd op de forten Hoek van Holland en IJmuiden moesten doorbrengen, omdat de piketdienst, steeds de aanwezigheid van een officier en een wacht eischte.

Ook in vreedstijd stond één kanon altijd klaar om afgevuurd te worden, wanneer een vreemd oorlogsschip, zonder toestemming en zonder geldige reden, toch de haven zou willen binnen varen.

Met het oog op dien piketdienst woonden de ongehuwde officieren ook in deze forten of in de daarbij gebouwde keeten.

Op het fort Pannerden was ook steeds eene wacht aanwezig; menig artillerieofficier heeft daar vele traag voorbijgaande dagen in eenzaamheid doorgebracht. Toepasselijke opschriften op de muren van het officiersverblijf doen daar nog aan herinneren.

Oorspronkelijk toen het gebruik dezer nieuwe weermiddelen nog geheel opgebouwd moest worden, waren het slechts uitgezochte officieren, die voor de pantserforten werden bestemd en toen nog een gedeelte der bezettingen uit infanterie bestond, werden daartoe grenadiers aangewezen.

Een groot aantal vrijwillige kanonniërs was aanvankelijk mede aanwezig.

Teneinde voortdurend over geoefend personeel te kunnen beschikken, werd in 1912 een vijftienmaandsche dienstdienst voor de militieplichtigen ingevoerd.

Moeilijk was het schieten met deze zware kanonnen niet, slechts zeer eenvoudige schietregels werden toegepast, maar wel vereischte het eene groote handigheid om juist en vlug te kunnen schieten en vergde het eene oordeelkundige behandeling van het materieel.

Daginvloedcorrecties, die eerst in de jongste tijden bij de overige artillerie werden ingevoerd, waren bij de kust-artillerie reeds lange jaren algemeen in gebruik. Men verwachtte dan ook, dat ieder schot raak zou zijn.

Het was een opwekkende sport, het schieten met die groote koepels, die toch zoo gemakkelijk door de stoommachines werden rondgedraaid.

Naast eene innige samenwerking van al het personeel, welke slechts door voortdurende oefening kon worden verkregen, hing alles af van den koepelcommandant, den eenigen, die het doel kon zien en die dan ook zelf afvuurde.

„Stoombeweging koepel links”.

„Langzamer”.

„Koepel hält”.

„Rood en wit, bergt U”.

Een druk op den afvuurballon en daar rolden de zware knallen over het groote water. Hooge waterzuilen bij de sleepschijf toonden

aan in hoever de koepelcommandant den afstand goed gemeten, de correcties juist bepaald en toegepast had.

Bij het bouwen der koepels en batterijen werden nog geen afstandmeters aangebracht. Eerst later werden de afstandmeters Watkin voor de batterijen en de koepelafstandmeters van den toenmaligen luitenant RANNEFT voor de koepels ingevoerd. Toen kon pas van eene behoorlijke vuurleiding sprake zijn.

Juist in de laatste jaren was door invoering van eene verbeterde afstandmeting met horizontale basis, het vuren op grootere afstanden mogelijk geworden. De Watkins en de koepelafstandmeters gaven op die afstanden te groote meetspreidingen.

Bij deze horizontale basis-afstandmeting werd gebruik gemaakt van den rekencirkel Kooiman, die op betrekkelijk eenvoudige wijze de gemeten hoeken in gecorrigeerde afstanden omzette.

In deze jaren kwam de noodzakelijkheid om te vuren uit tegen zicht gedekte opstellingen meer en meer naar voren.

In de naaste toekomst zal aan dezen eisch voldaan worden.

En zoo staan dan thans de kustartilleristen voor de verdere oplossing van het vraagstuk der indirecte richting van snelvuurgeschut op snelbewegende doelen, met behulp van een vuurleidingstoestel voor zeer nauwkeurige afstandmeting en plaatsbepaling.

Mogen zij, voortbouwende op het werk hunner voorgangers, daarin ten volle slagen, dan is ook de arbeid van zoovele pantserfortartilleristen niet te vergeefs geweest!

Uit het verleden, komt het heden, uit het nu, wat worden zal!

Denain (1712).

DOOR

C. C. DE GELDER,

Reserve Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

Het was bij het doorbladeren van Prof. P. J. BLOK's Geschiedenis van het Nederlandsche Volk (Derde druk, Deel III blz. 357), dat onze aandacht werd getrokken door de mededeeling, dat Prins EUGENIUS in 1712 „genoodzaakt was het beleg van Landrecies op te geven, na de schandelijke vlucht der door VILLARS met overmacht bij Denain (24 Juli) aangevallen hollandsche bataljons onder den graaf VAN ALBEMARLE (KEPPEL), den gunsteling van WILLEM III”.

Het trof ons, dat deze Hollandsche bataljons, die zich immers in den Spaanschen Successie-oorlog — bij vriend en vijand — zulk een uitstekenden naam hadden verworven — hier plotseling *schandelijk zouden zijn gevlucht*. En zodoende hebben wij de bedoelde gebeurtenissen zelf eens nagegaan. De lezer vindt het resultaat onzer nasproingen hieronder vermeld.

Wij moeten dan beginnen met een uiteenzetting der omstandigheden, waaronder zich de Geallieerde-troepen in 1712 bevonden.

De vredes-preliminairen te Utrecht waren reeds in Januari van dat jaar aangevangen; inmiddels zou in Mei de veldtocht worden voortgezet en o.a. Quesnoy worden belegerd. Echter reeds spoedig bleek, dat op de Engelschen bij een en ander weinig staat meer viel te maken, wijl immers het Engelsche kabinet bereids zelfstandig met de Fransche regeering onderhandelde.

Op 22 Juni teekende LODEWIJK XIV een ontwerp-verdrag en zond hiervan een copie aan zijn legerbevelhebber DE VILLARS, met opdracht hiervan ook aan den commandant der Engelsche troepen, Lord ORMOND, kennis te geven en dezen uit te noodigen, om zoowel met de Engelsche troepen, als met de door Engeland betaalde hulpstroepen, het geallieerde leger te verlaten.

Op 24 Juni kreeg Prins EUGENIUS van den Engelschen bevelhebber bericht, dat deze van zijne regeering opdracht had ontvangen, de vijandelijkheden te staken; het gelukte eerstgenoemde evenwel althans de bedoelde hulpstroepen, die zeer aan hem gehecht waren, begrepen dat zij niet slechts voor Engeland streden, en ongaarne de kans wilden loopen, plotseling van betaling en levensmiddelen verstoken te zijn, trouw aan de gemeene zaak te doen blijven, in afwachting dat de Keizer en de Generale-Staten hunne bezoldiging zouden overnemen.

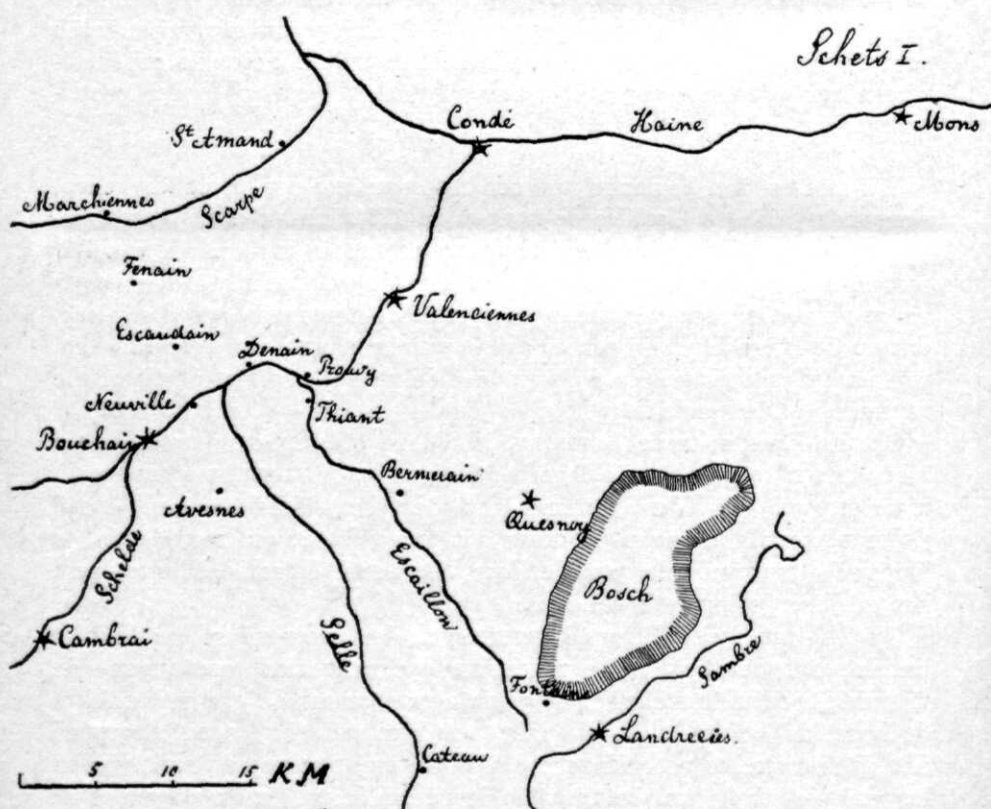
Inmiddels werd het beleg van Quesnoy met kracht voortgezet en dientengevolge opende op 6 Juli deze vesting den Geallieerden hare

poorten. Zodoende rees voor deze laatsten de vraag, wat thans verder diende te worden ondernomen.

Op 9 Juli werd te dien einde met Gedeputeerden krijgsraad gehouden en wij lezen, betreffende Prins EUGENIUS:

„Seiner Meinung nach sollte man Landrecies belagern, mit dem steten Vorbehalte jedoch, dem Feinde, wenn sich eine Gelegenheit hierzu bieten würde, eine Schlacht zu liefern, weil man von dem guten Willen und der Einigkeit, welche dormalen in der Armee ist, profitiren sollte”. (7), (Band XIV blz. 166).

Was eenmaal Landrecies veroverd en wilde men dan nog den oorlog voortzetten, zoo — meende men — kon tegenover een voortdringen in het hart van Frankrijk geen (fortificatorische) weerstand meer worden geboden. De Gedeputeerden betuigden hunne instemming met het denkbeeld, op 16 Juli in beweging te gaan en nog dien zelfden dag Landrecies in te sluiten.

Op genoemden datum ging het leger derhalve de Escaillon over en betrok, met 67 bat., 220 eskadrons, een kamp achter dit riviertje, de rechter vleugel bij Thiant, de linker bij Fontaine-aux-bois, tot dekking van het beleg, dat aan Vorst LEOPOLD VAN ANHALT—DESSAU (met 34

bataljons en 30 eskadrons) werd toevertrouwd. Het geschutpark stond nog bij Quesnoy, terwijl, door het vertrek der Engelschen, de ponton-trein gehalveerd, de legertrein aanzienlijk besnoeid was.

Van de overige troepen waren nog geplaatst: SECQUIN met 7 bataljons tusschen Thiant en Denain, ALBEMARLE met 10 bataljons, 6 kanonnen en 23 eskadrons in Denain, BERCKHOFFER met 6 bataljons en 3 eskadrons in Fenain, bij Marchiennes, terwijl zich in Bouchain en Quesnoy bezettingen bevonden. Het stadje Marchiennes vormde de depotplaats; tot daar konden immers de legervoorraden per schip worden opgevoerd en verder per as, over Denain, naar het leger verplaatst.

Een blik op de kaart toont ons, hoe ongunstig de richting dezer verbindingslijn was.

Men denke zich hierbij het Fransche leger ten Z. van Cambrai, terwijl Valenciennes en Condé nog sterke Fransche garnizoenen bezaten. Onmiddellijk rijst dan de vraag, waarom de verbindingen niet werden verlegd bijv. over Quesnoy op Mons. Zulks lag dan ook inderdaad in EUGENIUS' voornemen, doch werd, moet men (7) gelooven, belet door gedeputeerden „welche sich dem Verlangen des Prinzen EUGEN, die Magazine von Marchiennes nach Mons zu verlegen, absolut wideretzten”.

Wij vermoeden, dat, voor het oogenblik, het „non possumus” hierbij een rol zal hebben gespeeld, immers lezen wij bij Vegelin, dat alleen reeds het artillerie-park te Marchiennes 200 schepen telde, en elders „quant au transport des farines au Quesnoy, je vous ai déjà marqué que nous ne l'avons pu faire, faute de chariots de pain, depuis le départ des Anglais.” Uit latere stukken in (7) blijkt ons, dat de verbinding over Mons wel degelijk werd voorbereid en met de inrichting van magazijnen en bakovens te Quesnoy reeds op ± 17 Juli zou zijn begonnen, ware niet „Retardirung” ingetreden. Hoe het zij, één ding staat vast en wel, de verbindingslijn der geallieerden liep, in de 2e helft van Juli, hoogst ongunstig en kruiste bovendien de Schelde.

Wij willen ons thans een oogenblik met de Franschen bezig houden.

De Koning had zijn maarschalk DE VILLARS opgedragen een verdedigende houding te bewaren, tot de zaak met de Engelschen beklonken zou zijn; na 24 Juni herkreëg deze echter de volle vrijheid en op 3 Juli belegt DE VILLARS te Noyelles, na het leger eenigszins te hebben geconcentreerd, een krijgsraad, waarin een aanval op Denain voor het eerst aan het oordeel der generaals wordt onderworpen, echter — min of meer gedemoraliseerd, als men door de vorige veldtochten was — *unaniem* wordt afgekeurd.

Op 17 Juli werd de Fransch—Engelsche wapenstilstand gesloten.

Het Fransche leger nadert daarop (20 Juli) de Selle, het hoofdkwartier te Cateau-Cambresis, met de blijkbare bedoeling een rechtstreeksche poging te doen tot ontzet van Landrecies, waarop EUGENIUS reageert door zijn troepen meer naar die zijde samen te trekken.

Het is hoogst belangwekkend, doch zou ons hier te ver voeren, om na te gaan, hoe verschillende personen op DE VILLARS hebben geïnflueneerd om *toch* het Denain-plan uit te voeren en hoe deze laatste in zijn voornemens bleef wankelen, tot hij eindelijk, na een persoonlijke verkenning der circumvallatie-linie om Landrecies, op 23 Juli, zijn besluit nam en hiermede tevens het succes van den veldtocht bezegelde.

En nu een blik op Denain.

Aanvankelijk waren hier 2 pontonbruggen geslagen, welke moesten worden beschermd door een dubbel-bruggehoofd. Dit was vrij ruim opgezet, aangezien de afstanden er toe leidden, dat er wel eens een convoi bleef rusten; zulks leidde er echter mede toe, dat zeker een sterke bezetting (van Fransche zijde noemt men 25 en zelfs 40 bataljons) voor eene krachtige verdediging werd vereischt.

Zóó sterke bezetting werd echter niet uitgetrokken en evenmin werd het weerstandsvermogen der linie *hoog* opgevoerd. Immers zegt (2) van Denain en Marchiennes:

„D'autant plus qu'il n'était pas question alors de mettre ces postes en défense contre *toute* l'armée ennemie, ce qui était d'ailleurs impossible, à moins que d'y construire des forteresses dans les formes, ce que le terrain ne permettait pas, outre que cela auroit consumé infiniment du tems et de l'argent”.

En elders lezen wij in (2) van de linie: „qu'il ne valoit pas grande chose, quoi qu'on eût fait tout son possible pour le rendre, tel qu'on le suppose...”.

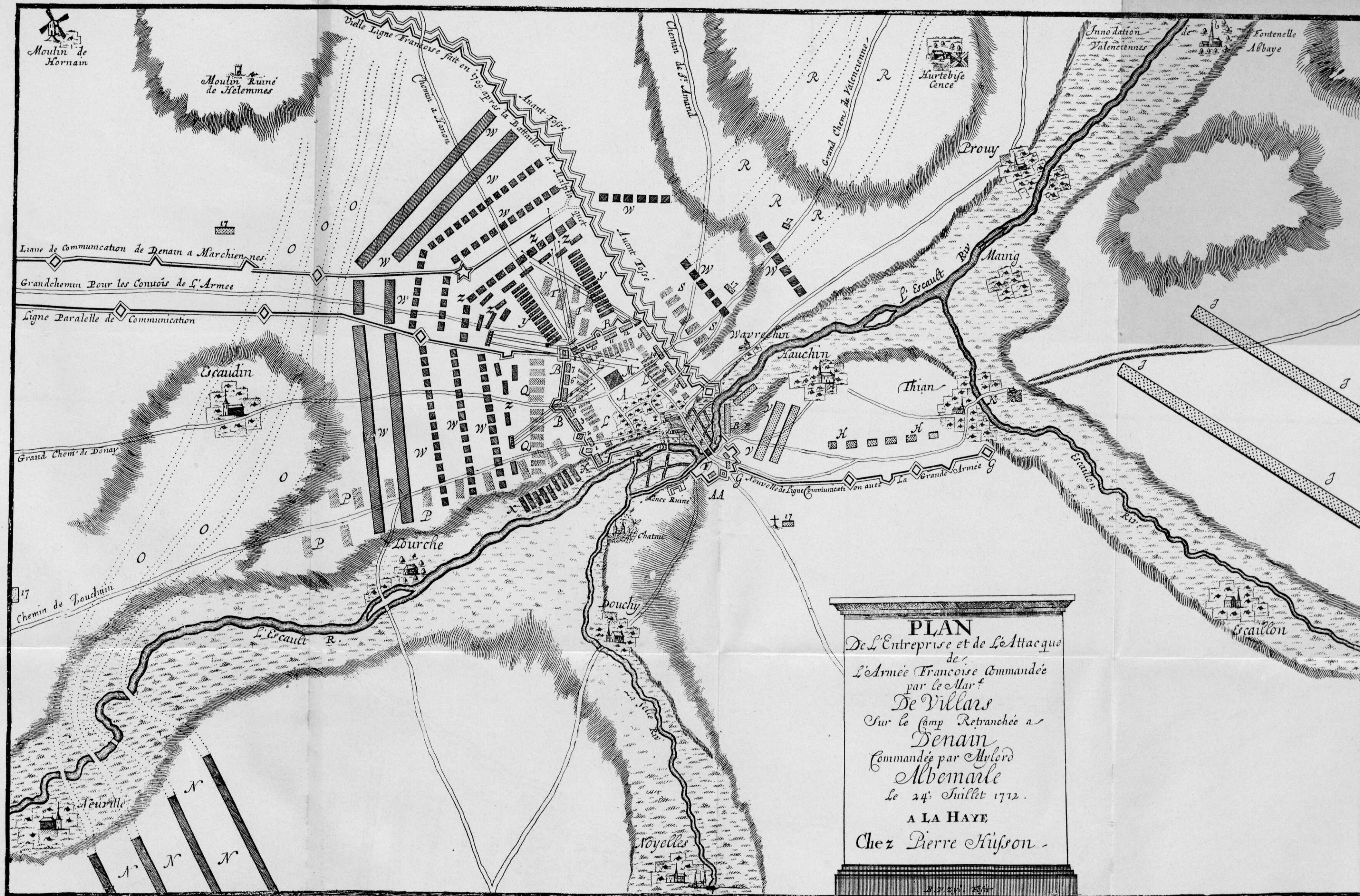
De bodem toch was slecht te bewerken, de troepen moesten bovendien een dubbele verschanste linie tot Marchiennes inrichten (2½ uur gaans) en deze bewaken, convoien geleiden en ... voortdurend het gemaakte herstellen.

ALBEMARLE schrijft bijv. van het retranchement, dat het niet alleen „veel moeyte en arbeydt koste om te perfectioneren, maer waer aen men dagelycks, en tot het laetste toe, heeft moeten laten arbeyden, om het selve te doen repareren op de plaetsen daer het afrolde of instorte”.

Van voorgelegen hindernissen, bekleeding of palissadeering, van reduit of post bij de bruggen was geen sprake; in het centrum was het, zooals bij den aanval bleek, zelf mogelijk te paard den wal te beklimmen.

Over de bruggen is veel te doen geweest. Het gebrek aan pontons in het leger leidde er toe, dat de kwartiermeester-generaal VON DOPFF, op 14 Juli, de beschikking kreeg over de pontons van één der bruggen van Denain, echter onder de belofte ze spoedig terug te zenden; toen hieraan echter den 19en nog niet was voldaan en de Franschen roerig werden, besloot ALBEMARLE een houten noodbrug te doen slaan.

Na zijne verkenning, kreeg generaal v. BOTHMER te dien einde de beschikking over alle timmerlieden en paarden der bataljons, zoomede

PLAN
 De L'Entreprise et de L'Attacque
 de
 L'Armée Francoise Commandée
 par le Mar^t
De Villars
 Sur le Camp Retranché a
Denain
 Commandée par Mylord
Albemarle
 Le 24e Juillet 1712.
 A LA HAYE
 Chez Pierre Huisson

over de noodige handlangers (400)¹⁾ met bedekking, om hout te halen.

Doordien echter het garnizoen van Denain den last ontving, zich, met het oog op een mogelijken aanval der Franschen bij Landrecies op 20/21, gereed te houden voor een eventueelen afmarsch naar het Oosten en bovendien den 22en moest fourageeren, schoot het werk, ofschoon bereids voldoende hout in de bosschen werd gekapt, slechts weinig op.

Een ongelukkige omstandigheid was voorts, dat de rivier, door het sluiten der sluizen in Valenciennes, sterk werd opgezet. In ieder geval was den 24en Juli deze brug nog niet voltooid. Of zij, bij gereed zijn veel invloed ten goede zou hebben gehad?

Terecht wordt opgemerkt in (2), dat er dan ook een 2e weg had moeten bestaan; van een aanleg hiervan kon echter geen sprake wezen; men had al werk genoeg met het begaanbaar houden van den aanwezigen, door het drassig terrein loopenden, weg.²⁾

Hoe stond het met de beveiliging der troepen in Denain? Primo had ALBEMARLE zorg gedragen, dat alle gegevens, waarover het Hoofdkwartier kon beschikken, ook hem, via den brigadier CRONSTRÖM, bereikten.

Voorts was een geregelde verbinding met Bouchain, Marchiennes en St. Amand door ordonnansen ingericht; op de toren van Fenain, Abseon, Escaudain, Wavrechain en Denain werden wijders vuurseinen voorbereid; op de torens van Hasnon en Marchiennes vlagsignalen, terwijl e.q. Marchiennes drie en Denain zes kanonschoten ter alarmering zou afgeven.

Eindelijk werden piketten opgesteld in de 6 redoutes der verbindingslinie (12 off. 346 man) en cavalerie-wachten op de wegen naar Valenciennes, Bouchain en in Abseon, in de redoute van Erre, zoomede op de hoogte van Escaudain.

Ten slotte onderhield ALBEMARLE nog eenige spionnen in het Fransche leger.

Uitteraard behoorde echter de zorg voor den ophelderingsdienst, voor zooveel het de handelingen van het Fransche leger betrof, niet bij ALBEMARLE, doch bij Prins EUGENIUS te berusten.

Wij willen hier een enkele mededeeling over de bewapening plaatsen.

Ofschoon de snaphanen met vuursteen *gedeeltelijk* bij de geallieerden waren ingevoerd, bezigde men er ook nog musketten en in geringe mate pieken. Bij de snaphanen behoorde een bajonet, in de loop te plaatsen; was zulks eenmaal geschied, dan werd hierdoor het vuren natuurlijk uitgesloten.

De geringe vuursnelheid der musketten (houten laadstokken, één schot per minuut) drong er voorts toe, de infanterie op 6 gelederen

1) Deze werkers waren den 24en uit en konden Denain niet meer bereiken.

2) Eventueele hulp moest komen over Thiant, waar eveneens slechts één brug over de Ecaillon lag.

te houden; zij die geschoten hadden weken dan naar links en rechts uit en herlaadden (gelederen-vuur).

Bij een opstelling op *minder* dan 6 gelederen moest dus noodwendig het vuur verzwakken.

Met de snaphanen (2 schoten per minuut) waarmede het geheele Fransche leger bewapend was, vuurden de pelotons bij toerbeurt (opstelling op 4 gelederen).

Laat ons thans tot de Franschen terugkeeren.

Wij verlieten den maarschalk, toen hij in den morgen van 23 Juli, in persoon van nabij, de liniën om Landrecies had geinspecteerd en constateerde, dat de positie „que les ennemis ont a défendre n'est que d'une demi-lieue, déjà retranchée; ils peuvent y mettre deux lignes d'infanterie sans nulle inquiétude pour les autres quartiers” (Relation par le maréchal DE VILLARS).

Nader overleg met den maarschalk MONTESQUIOU doet dan tot den tocht naar Denain besluiten, zijnde: een nachtelijke flankmarsch van bijkans 8 mijl, een rivierovergang en een aanval op een versterkte stelling, alles onder het bereik van het vijandelijke leger. De linker-vleugel met veel cavalerie en pontons, zal de voorhoede vormen, de rest van het leger in 4 colonnes volgen; de artillerie vormt een vijfde. De geheele Selle, zoomede Bouchain, worden door cavalerie nauw bewaakt, zoodat geen muis kan passeeren. De wegen en het gevechts-terrein zijn alreeds verkend.

Een sterke demonstratie tegen Landrecies, brugslag en dragonders, trekt de aandacht naar die zijde, terwijl geenerlei poging wordt gedaan om *daar* overloopers of spionnen te weerhouden. Het resultaat is, dat de troepen van ANHALT—DESSAU den geheelen nacht onder de wapenen blijven.

Na de taptoe gaat het gros der Franschen in beweging en ... het geheim is zoo goed bewaard, dat niemand iets van de richting begrijpt. Men is zelfs verontwaardigd over den schijnbaren terugtocht!

De marsch is zwaar en moeilijk, de bespanningen zijn onvoldoende, „le capitaine des guides est ivre”. Het is dan ook reeds lang dag, wanneer men de voorhoede, bij Neuville, aan de Schelde, inhaalt; de brugslag is dan reeds begonnen (7.00 voorm.) en weldra begint de overtocht. De troepen zijn nu enthousiast.

Ook het garnizoen van Valenciennes is nog bijtijds onderricht, zoodat de gouverneur, Prins DE TINGRY, met 15 bataljons en een regiment dragonders, aan de operatie tegen Denain zal deelnemen.

In het kamp van Prins EUGENIUS heerschte rustige rust:¹⁾ de artillerie-paarden zijn naar Quesnoy, om den belegeringstrein te halen, de cavalerie-paarden weiden; slechts zijn de troepen wat meer naar de zijde van Landrecies geschoven.

¹⁾ Men leze hiervoor den brief van CRONSTRÖM (2) van 21 October.

Ook in Denain is geen enkel bericht binnengekomen!
De cavalerie-wachten zijn blijkbaar opgelicht.

Het was tusschen 7.00 en 8.00 voorm., toen de generaal-du-jour v. BOTHMER, die de linie van Denain inspecteerde, een deel der Fransche troepen waarnam, in opmarsch naar de Schelde, omstreeks Avesnes-le-Sec; het gedeelte, dat reeds meer naar vorèn was, ontrok zich aan zijne blikken.

ALBEMARLE, hiervan onderricht, laat aanstonds de 6 alarm-schoten afgeven, verzamelt de cavalerie en zendt een ijlbode aan Prins EUGENIUS. Vervolgens trekt hij met een deel der cavalerie naar Neuville, terwijl het overige gedeelte ter observatie van Valenciennes wordt bestemd.

En dan, op de hoogte gekomen, ziet hij een deel van het vijandelijke leger reeds *over* de rivier; weldra dwingt een ruitervolk hem zelfs tot teruggaan, dringt in de verbindingslinie, vermeestert, bijkans zonder slag of stoot, een broodtransport van 300 wagens, begeleid door 500 man Infanterie (WOLFENBUTTEL?) en een gelijk aantal cavaleristen, en neemt vervolgens het verband op, met de troepen uit Valenciennes.

Inmiddels heeft ALBEMARLE zijn infanterie in het retranchement hare opstellingen doen innemen. Wij willen deze troepen dus eens nader beschouwen.

De „staet van de Regimenten” vermeldt dienaangaande:

1. het regiment van Welderen (Hollanders)	} in Staatschen dienst.
2. „ „ Spaen (Luikerwalen)	
3. „ „ Albemarle (Zwitsers)	
4. „ „ Douglas (Schotten)	
5. het regiment Feichenbach	} Keizerlijken.
6. „ „ Deutschmeister	
7. „ „ Lippe (Munsterschen).	
8. „ „ Ketteler (Hessischen).	
9. „ „ Cavanach (Anspachschen).	
10. „ „ Prins Carel (Denen).	
11. „ „ Erfprins Wolfenbuttel.	

De sterkte der regimenten behoorde \pm 700 man te zijn; echter door verliezen, detacheringen, werken als anderszins, mankeerde hieraan wel een vierde gedeelte. In totaal waren dus 5 à 6000 man aanwezig, waaronder slechts één regiment (bataljon) *Hollanders*¹⁾, of, zoo men wil, vier *Staatschen*.

De sterkte blijkt dermate onvoldoende, dat, bij een opstelling op 3 gelederen en zonder eenige reserve, niet slechts de geheele rechter-vleugel onbezet blijft, doch ook het front wijde gapingen vertoont.

¹⁾ Het regiment v. Welderen stond ter repartitie van Gelderland. De R.C., Brigadier VAN WELDEREN, was niet aanwezig; wel de Kolonel GANSNEB TENG-NAGEL, de Lt.-kolonel VAN BRAKEL en de Majoor VAN TILL.

Wanneer dan ook ten \pm 10.00 voorm. Prins EUGENIUS verschijnt, doet deze aanstonds de 6 bataljons Keizerlijke en Paltzische troepen, die het naast bij de hand zijn, ter versterking oprukken en deze worden, ter bezetting van den rechtervleugel en tot het vullen van enkele ruimten in het front, aangewend.

De Prins geeft voorts order de cavalerie¹⁾ en de bagage over de rivier te doen teruggaan, gelast ALBEMARLE tot het uiterste stand te houden en doet zijn legerkamp alarmeeren. Uitteraard verliep echter heel wat tijd, voor de troepen (14 bataljons uit Bermerain, onder FAGEL) in beweging kwamen en noemt VEGELIN zelfs 11.30 voorm. als uur van afmarsch. Vóór *deze* versterkingen Denain bereikten, zou de tragedie intusschen reeds zijn afgespeeld. Waar bleven wel de 220 eskadrons?²⁾

Men denke zich thans den toestand der geallieerde troepen bij Denain.

Zeer incompleet, in een dunne linie met gapingen, zonder eenige reserve, staan zij opgesteld op een wal, die af en toe instort, en zonder voorliggende hindernissen.

Zij weten, bij eventueelen terugtocht ,aangewezen te zijn, op slechts één brug, zien hierover bereids de cavalerie en bagage verdwijnen en achten zich „daeraen geriskeerd” (v. WINSHEYM).

Tegenover zich zien zij geleidelijk het geheele Fransche leger opmarcheeren en zich in aanvalscolonne groepeeren, terwijl uit Valenciennes eveneens een sterk korps nadert.

Geen wonder dan, dat de harten luide klopten.

Wanneer DE VILLARS, na een oogenblik van aarzeling bij het waarnemen van den opmarsch der bataljons, welke ALBEMARLE versterkten, den aanval gelast, zullen hieraan 52 bataljons en de dragonders deelnemen, gesteund door het vuur van 13 stukken geschut. De troepen krijgen de absolutie en worden vervolgens geschaard in colonnes van gedeployeerde bataljons (in 3 hoofdgroepen), grenadiers en piquets (50 man per bataljon, als een soort tirailleurs) voorop.

Het loopt tegen één uur, wanneer de massa in beweging gaat, bajonet op, het geweer in den arm en, onder den kreet „Vive le roi”, in den stormpas de verschansing nadert.

De ontvangst is zeer naar behooren; 6 stukken schieten met schroot de infanterie geeft pelotonsvuur en de eerste indruk is zelfs zoodanig, dat de aanvaller even aarzelt.

¹⁾ Het terrein binnen de verschansing was zoo overvuld met tenten, bagage, fourage, stroo, houtstapels, mesthoopen, keukens, etc., deels dermate doorsneden, dat de cavalerie hier van geen nut meer kon zijn.

²⁾ Een deel der cavalerie (\pm 1800 man) onder GROVESTINS, heeft een strooptocht door een deel van Frankrijk gemaakt van 10 Juni—2 Augustus. (Zie Relation ou journal de course etc.).

MONTESQUIOU spreekt van „sous un feu terrible”, DE VILLARS schrijft, dat toen de aanvalslinie op 100 pas afstand was gekomen „le feu de leur infanterie fut continuel”; ALBEMARLE vermeldt: „een scherp vuur en plottons gewyze”, (7) vermeldt: „Kartätschenfeuer und drei Infanteriesalven”, m.a.w. hierop valt zeker geen aanmerking te maken.

Een der aanvalscolonnes was juist gericht op de redoute, waarin het Hollandsche bataljon v. WELDEREN stond; toen de colonne nog op 50 pas afstand was, snelden de Fransche grenadiers en vrijwilligers naar voren en achter dezen kwam een stortvloed van aanvallers, onder wier voeten de wal verzonk en de gracht vulde.

Het Hollandsche bataljon hield zich goed, echter de aanval was uitermate krachtig „waardoor die in de reduit veel leden en totaal geruineerd wierden” (1). Eenige *nevenregimenten*¹⁾ geraakten „in confusie en plieerden”. Ook in (7) lezen wij: „das holländische Regiment Welderen warf sich den Stürmenden entgegen, gab eine Salve ab und erstieg die Brustwehr, um den Kampf mit dem Bajonet aufzunehmen”.

In een brief van DE GOESBRIAND aan den Hertog VAN MAINE lezen wij ten slotte, dat in een der redoutes „tous ceux qui étaient dans une furent tués, excepté 2 officiers”.

Vergelijken wij de verliezen der verschillende regimenten, zoo zien wij, na den slag:

Naam van het regiment.	Gevangenen te Valenciennes.	Terug in het leger.
1. van Welderen.	107	62
2. Spaen.	244	131
3. Albemarle.	275	136
4. Douglas.	25	365
5. Feichenbach.	69	564
6. Deutschmeister.	92	450
7. Lippe.	306	95
8. Ketteler.	301	125
9. Cavanach.	115	147
10. Prins Carel.	289	97
11. Wolfenbuttcl.	7	263

Het trekt dus onze aandacht, dat het regiment v. Welderen zéér zware verliezen heeft geleden, terwijl de regimenten Feichenbach en Deutschmeister, die er rechts en links van stonden, er bijv. veel beter zijn afgekomen.

¹⁾ Ook in den brief van Gedeputeerden, van 15 Aug., wordt gemeld: „Alleen heeft het gerucht gegaan van een a twee Regimenten, die na de eerste Salvo aenstonds het Retrenchement verlaten souden hebben”. Prins EUGENIUS schrijft (1 Sept.): „En soo de troupes alle haer devoir hadden gedaen, soude de saeck soo niet gepasseert zijn”.

Wij keeren tot ons relaas terug.

Bij gemis aan reserve, had ALBEMARLE den graaf VAN DOHNA opgedragen, met eenige bataljons van den minder bedreigden *linkervleugel* een tegenstoot te doen, zoodra de vijand mocht binnendringen. Deze gaf een begin van uitvoering aan de opdracht, doch werd reeds aanstonds gewond, zoodat de manoeuvre verliep.

En thans ontstond een paniek, alles holde dooreen, met één gedachte: de brug. Echter dit redmiddel was intusschen door voertuigen reeds verstopt geraakt en gebroken, zoodat de vluchtelingen tegen en in de rivier werden gedrongen (waaronder ook generaal DOHNA, die aan den oever voor zijn kwetsuur verbonden werd).

ALBEMARLE trachtte nog eenige bataljons van den *rechtervleugel* naar het dorp Denain te brengen en aldaar te posteeren, hij trachtte ook de vluchtelingen tot staan te brengen.

„On le vit alors au milieu du feu faire planter un drapeau à ses piez sur le champ de bataille et faire battre la marche à la barbe de l'ennemi déjà victorieux” (2). Kortom hij deed het mogelijke en onmogelijke, om den toestand te redden, doch werd omsingeld en gevangen genomen ¹⁾.

Het geheel onttaardde thans in een slachting en verdrinken op groote schaal, waarvan de bijzonderheden zich aan alle beschrijving onttrekken (wij lezen van meer dan 1200 verdronkenen).

Prins EUGENIUS had, van de overzijde, alles aangezien en beproefde alsnog, middels de thans verschijnende bataljons, door vuur en een aanval op de brug bij Prouvy, eenige afleiding te verschaffen; echter deze brug was door den Prins VAN TINGRY reeds bezet ²⁾ en zoodoende stond EUGENIUS machteloos.

De Franschen geven als hunne verliezen op:
gesneuveld: 1 kolonel, 7 kapiteins, 7 luitenants, 865(?) beneden den officiersrang,

gewond respectievelijk: 3, 56, 58, 1075.

Wij zien hieruit, dat de weerstand toch wel iets heeft beteekend.

En thans een woord over de houding der geallieerde troepen.

In (2) lezen wij: „Pour ce qui est de la résistance des troupes, je ne veux ni justifier, ni censurer leur conduite” en wij gelooven, dat de Schrijver hieraan wel heeft gedaan. De troepen waren reeds niet vol vertrouwen, en toen zij den vijand, als een stortvloed, op verschillende punten zagen binnen dringen en hen in flank en rug grijpen, geraakten zij gedemoraliseerd. Een dergelijke uitgerekte verschansing, zegt (2), kan niet bevorderlijk zijn voor een goeden weerstand.

¹⁾ Door kapitein TRICAUD van het regiment Lyonnais, dat aan het hoofd van de colonne was geplaatst.

²⁾ Vraag: welke ware de meest gunstige richting, voor bijv. een cavaleriemacht geweest?

„Des gens experimentez et qui entendent le métier de la guerre savent bien le contraire”; de soldaat weet, dat de vijand, dien *hij* weerhoudt, *elders* wellicht binnendringt en dat dan alles verloren is; dit beangstigt hem. Ook zijn de bewegingen en verplaatsingen der afdeelingen binnen de verschansingen veel lastiger, dan in het open veld; wie zijn buurman gaat helpen, laat overigens zelf een bres open (2).

Er moeten dus reserves zijn ... en die waren er juist niet.

Wij willen, waar Prins EUGENIUS later heeft geschreven: „Obschon viel über diese Affäre zu sagen wäre, so wissen Sie aber wohl, das es mein Brauch nicht sei, die Schuld auf Jemandem zu werfen”, niet minder grootmoedig zijn en alzo gaarne den lezer overlaten den waren schuldige te zoeken.

MAURICE DE SAXE schrijft bijv. in zijn *Rêveries* (Vol. II): „A l'affaire de Denain le maréchal de Villars était perdu, si le Prince Eugène eut marché à lui, lorsqu'il passa la rivière en sa présence, en lui prêtant le flanc. Le Prince ne put jamais se figurer, que le maréchal fit cette manoeuvre à sa barbe et c'est ce qui le trompa”. Eenige onderschatting van den tegenstander dus?

En thans komen wij terug op den aanhef van ons verhaal.

Onder de 16 bataljons te Denain, waren er maar 4 in Staatschen dienst en hieronder was slechts één Hollandsch.

Dit ééne bataljon heeft zich allerminst misdragen. Maar waarom schrijft dan een warm vaderlander, als professor BLOK, een zoo vernietigende critiek op de „hollandsche bataljons”¹⁾.

A slip of the pen?

Ware het, indien men per sé de schuld op den troep wil leggen, niet juister geweest om dan althans van „geallieerde bataljons” te spreken?

De gebeurtenissen bij Denain hadden verstrekkende gevolgen, zoo op militair, als op politiek gebied.

But that is another tale ... En dus eindigen wij.

Explicatie van het Plan. (Schets II).

- A. Abdy en Dorp van Denain, daer de Generaels haer Quartier hadden.
- B. Het Retrenchement, begonnen den ses en twintighsten Mey, als Mylord ALBEMARLE met dertien Battaillons en dertigh Esquadrons aldaer quam camperen.

¹⁾ Ook bij Sautai troffen wij die „Hollandais, qui furent en déroute” aan. Maar ... hij kan ze evenmin verantwoorden.

„Des gens experimentez et qui entendent le métier de la guerre savent bien le contraire”; de soldaat weet, dat de vijand, dien *hij* weerhoudt, *elders* wellicht binnendringt en dat dan alles verloren is; dit beangstigt hem. Ook zijn de bewegingen en verplaatsingen der afdeelingen binnen de verschansingen veel lastiger, dan in het open veld; wie zijn buurman gaat helpen, laat overigens zelf een bres open (2).

Er moeten dus reserves zijn ... en die waren er juist niet.

Wij willen, waar Prins EUGENIUS later heeft geschreven: „Obschon viel über diese Affäre zu sagen wäre, so wissen Sie aber wohl, das es mein Brauch nicht sei, die Schuld auf Jemandem zu werfen”, niet minder grootmoedig zijn en alzo gaarne den lezer overlaten den waren schuldige te zoeken.

MAURICE DE SAXE schrijft bijv. in zijn *Rêveries* (Vol. II): „A l'affaire de Denain le maréchal de Villars était perdu, si le Prince Eugène eut marché à lui, lorsqu'il passa la rivière en sa présence, en lui prêtant le flanc. Le Prince ne put jamais se figurer, que le maréchal fit cette manoeuvre à sa barbe et c'est ce qui le trompa”. Eenige onderschatting van den tegenstander dus?

En thans komen wij terug op den aanhef van ons verhaal.

Onder de 16 bataljons te Denain, waren er maar 4 in Staatschen dienst en hieronder was slechts één Hollandsch.

Dit ééne bataljon heeft zich allerminst misdragen. Maar waarom schrijft dan een warm vaderlander, als professor BLOK, een zoo vernietigende critiek op de „hollandsche bataljons”¹⁾.

A slip of the pen?

Ware het, indien men per sé de schuld op den troep wil leggen, niet juister geweest om dan althans van „geallieerde bataljons” te spreken?

De gebeurtenissen bij Denain hadden verstrekkende gevolgen, zoo op militair, als op politiek gebied.

But that is another tale ... En dus eindigen wij.

Explicatie van het Plan. (Schets II).

- A. Abdy en Dorp van Denain, daer de Generaels haer Quartier hadden.
- B. Het Retrenchement, begonnen den ses en twintighsten Mey, als Mylord ALBEMARLE met dertien Battaillons en dertigh Esquadrons aldaer quam camperen.

¹⁾ Ook bij Sautai troffen wij die „Hollandais, qui furent en déroute” aan. Maar ... hij kan ze evenmin verantwoorden.

- C. De Waterkoornmolen, daer een Voetpadt was over de Waterschuttinge, om het noodigh verval van Water te geven, daer de Molen mede moest drayen.
- D. Houde Brugge over de Schelde aghter de Abbye.
- E. De twee Pontons Bruggens op de Schelde, waer van de eene op expresse ordre naer het Leger is gesonden, om voor Landrechies geëmployeert te worden, in welckers plaets een Brugge van Hout gemaect wierdt, die den dagh van de actie voltoyt soude zyn geweest, en niet eer gedaen kon wesen, ter oorsake van de breedte en diepte van de Rivier.
- F. Retrenchement, dat men naderhandt gemaect heeft om de Bruggens te decken.
- G. Nieuwe Linie van communicatie van Denain naer Thian en het groot Leger, begonnen den aghtsten Julii.
- H. Ses Keyserlycke en Paltzische Battaillons, die het selve den seventienden dito geoccupeert hebben.
- I. De rechter Vleugel van ons groot Leger.
- K. De Brugge van communicatie tot Thian.
- L. Het Campement van de tien Battaillons en drie en twintigh Esquadrons tot Denain voor de actie.
- M. Het Parck van de Artillerye.
- N. De marsch van het vyandtlyck Leger, komende van Chateau Cambresis, en van boven Landrechies, van waer het den drie en twintighsten 's avonds na sonnen ondergangh was opgebroken, na altoorens alle toestel gemaect te hebben, om den Prins VAN ANHALT voor Landrechies te attacqueren.
- O. De marsch van 's Vyandts Leger, na dat sy de Schelde tot Neufville gepasseert waren.
- P. Marsch van onse Cavallerye, om de passage tot Neufville te disputeren.
- Q. Terrain, daer onse Cavallerye haer daer na in bataille stelde, dewyl men den Vyandt, om sijn superioriteyt, niet konde aentasten.
- R. De marsch van het Guarnisoen van Valencyn, bestaende uyt negentien Battaillons en een Regiment Dragonders.
- S. Seven Keyserlycke Esquadrons, om het selve Guarnisoen te observeren.
- T. Marsch van eenige onser Esquadrons, om den Vyandt te beletten de passagie van de Linie van communicatie, doch te vergeefs.
- V. Terrain, daer onse drie en twintigh Esquadrons haer posteerden, na dat sy de Schelde gerepasseert hadden op ordre van den Prins VAN SAVOYEN, dewyl sy niet meer konden ageren, het Retrenchement van alle kanten ingesloten en van binnen geen Terrain zynde.
- W. Terrain, daer 's Vyandts Leger sich in bataille stelde, bestaende in hondert drie en dertigh Battaillons en twee hondert vyftigh Esquadrons, als mede het Guarnisoen van Valencyn.

- X. Een colom van 's Vijandts afgezeten Dragonders, om onse lincker Vleugel te attacqueren.
- IJ. Dertigh Battaillons, tachtigh Compagnien Granadiers, en het Piquet van het heele Leger, formerende twee Colommen, om het Retrenchement in het midden te attacqueren.
- Z. Dertigh Battaillons om te souteneren.
- AA. De Reduit, alwaer sich den Prins EUGENIUS VAN SAVOYEN geduyrende de geheele actie heeft gehouden, en van waer hy alles konde sien.
- BB. Veertien Battaillons, die den Heer Prins VAN SAVOYEN hadde doen avanceren om te souteneren, doch die niet over de Brugge konden komen voor de actie, en daer na de retraitte favoriseerden.

Namen van de Regimenten,

soo als die in het Retrenchement geposteert waren.

1. Prins Carel.
2. Cavenach.
3. Kettler.
4. Spaen.
5. Albemarle.
6. Lippe.
7. Duytschmeester.
8. Welderen, die in de Reduyt geposteert was.
9. Feychenbach.
10. Douglas.

Namen van de ses Keyserlijke en Paltzische Battaillons,

op het Plan getekent H., die den Heer Prins VAN SAVOYEN in het Retrenchement hadt gesonden, om de rechter Vleugel van dien te besetten.

11. Ysselbach.
 12. Efferen.
 13. Soltzbach.
 14. Baden.
 15. Duytsmeester.
 16. Eyb.
 17. Zynde de Veldtwachten van de Cavallerie rondtom het Campement, de andere, die verder stonden, naer het Bosch van St. Amand, Marchienne, Abscon en Bouchain, hebben op het Plan niet kunnen gebraght werden, noch oock niet het Campement, dat het vyandtljik Leger besloegh na de actie, te weten, de lincker Vleugel op de Hoogte by Hurtebize, het Midden by Escaudin, en de rechter Vleugel by Marqué voorby Bouchain, de eerst Linie makende front naer de Schelde, en de tweede naer de Scarpe.
-

BRONNEN.

1. Recueil van brieven van Gedeputeerden en mondelingh Rapport van den generaal Graaf VAN ALBEMARLE, zoomede de Resolutiën van H. Hoogmogenden (PAULUS SCHELTUS 1712).
 2. Recueil de Lettres et Mémoires (Archief VEGELIN VAN CLAERBERGEN) (JOHNSON 1713).
 3. Handschrift v. WINSHEYM, betreffende den Spaanschen Erfopvolgingsoorlog.
 4. Europische Mercurius 1712.
 5. Sautai, la Manoeuvre de Denain (1902), waarin talrijke Fransche rapporten en brieven.
 6. Oorlogskundige Beschrijving van de Veldslagen, enz. door ROUSSET (1729).
 7. Feldzüge des Prinzen EUGEN VON SAVOYEN, uitgave des K.K. Kriegs-Archives, Deel XIV.
 8. Spectateur militaire, Tome 16 (1833).
 9. Revue des deux mondes 1870 (Dl. 89) blz. 479.
 10. DE QUINCY, Histoire militaire du règne de LOUIS LE GRAND VII.
-

Oorlogshonden.

DOOR

G. J. P. A. THOMSON,

Kolonel Kon. Maréchaussee b.d.,

Wvd. Voorzitter Ned. Vereen. v. R.Kr.Hn.

Pas onlangs in kennis gekomen met het ingezondene „Iets over Oorlogshonden, hun africhting en hun gebruik”, door den heer C. A. HARTMANS, kapitein der Artillerie (*Militaire Spectator* no. 7 en no. 8 van 1927), zij het mij vergund, één paar opmerkingen te maken naar aanleiding van het verhandelde in beide stukken, waar het mij wil voorkomen, dat geen juist begrip bij den geachten schrijver bestaat inzake onze africhting van den Roode-Kruishond.

Bladz. 432 (no. 8) 1e alinea toch zegt: „Bij de africhting mag den R.Kr.H. geen andere voorwerpen dan de apporteerrol leeren apporteeren.” Dit is beslist onjuist, waar de R.Kr.H. van het Nederlandsche leger afgericht is op het brengen van allerlei uitrustingsstukken van den man, welke in zijn onmiddellijke omgeving liggen, als képi, bajonet, lederwerk enz. enz. Mocht toevallig een boomtakje of een ander voorwerp bij den gewonde liggen, dan is medebrenging daarvan eveneens goed. Is de soldaat in vreedstijd bij zijn opleiding zoodanig onderlegd, dat hij ook 't werk van den R.Kr.H. kent (theorie houden dienaangaande is m.i. gebiedend noodzakelijk), dan zal hij, gewond op 't slagveld liggende, wel voor eigen behoud eraan denken om uitrustingsstukken naast zich te leggen, hopende zodoende gevonden te worden, om te blijven leven.

Schrijver zegt op bladz. 431 (4e alinea) „Ook deze methode (het aanbrengen van uitrustingsstukken) heeft hare nadeelen, daar de hond bij het wegnemen van een voorwerp van den gewonde niet altijd even voorzichtig te werk zal gaan en desnoods een voorwerp zal afrukken. Ook bestaat de kans, dat de hond op het gevechtveld liggende uitrustingsstukken zal apporteeren zonder zelfs een gewonde gevonden te hebben”.

Het eerste zal m.i. voorkomen worden, als de soldaat, volledig op de hoogte gebracht door juiste theorie inzake 't werken van den R.Kr.H. daarnaar handelt, terwijl dit veronderstelde bezwaar, evenals het tweede voorkomen wordt door een goede africhting.

Ik zou haast willen vragen, heeft de heer HARTMANS wel eens een keuring bijgewoond van Politiehonden, die 't diploma als zoodanig moesten behalen, vastgesteld in het Keurings-Reglement van de K.N.P.V. Ik denk haast van niet. Zoo ja, dan zal hij ingezien hebben, dat de hond o.a. voor de gehoorzaamheidsoefeningen werkt op een terrein, waarop overal stukken vleesch, kluiven, leverworst enz. neergelegd zijn. Bij springen over de schutting (1.75 M hoog) bijv. vindt

hij een bak met lekkere vleeschhapjes klaar staan, als hij de schutting heeft genomen en uit 't gezicht van den baas is. Niets mag hij aanraken noch minder opeten. En vereischt dit veel inspannende oefening, om den hond een en ander bij te brengen; het gelukt ten slotte: hij laat 't vleesch enz. liggen.

Op dezelfde wijze is een hond te leeren om képi's, bajonetten, militaire uitrustingsstukken of andere voorwerpen, in een terrein liggende, waarbij geen soldaten zijn, te negeren: heel wat gemakkelijker zelfs, dan om lekkere kluijjes onaangeroerd te laten. Ik schakel dit bezwaar dan ook uit, waar zulks bij een *goed* afgerichten hond uitgesloten is.

Waar ik vóór 1914 zelf een R.Kr.H. afgericht heb, voorts het voorrecht had met den voorzitter der Nederlandsche Vereeniging voor R.Kr.Hn., Jhr. MELJER, onlangs overleden, en met den heer PETERS alle R.Kr.Hn. gedurende de mobilisatiejaren voor 't leger te keuren, kan ik verklaren, dat wij allen het tegenwoordige stelsel als het juiste huldigen (uitrustingsstukken bij den geleider apporteeren en dezen daarna bij den gewonde brengen). De lederen apporteerrol voldoet niet, evenmin andere methoden, die door ons wel werden beproefd. Het brengen van voorwerpen, bij den man gevonden, is dan ook in ons leger aangenomen en dus geen apporteerrol (bladz. 432).

Volmaakt eens ben ik het met schrijver inzake alinea's 2 en 3 v.b. (bladz. 434): „Ondoenlijk is 't voor onze weermacht groote aantallen R.Kr.H. en berichthonden te onderhouden”. Dit zou te veel geld kosten en bezwaren medebrengen.

Het leger koope geen honden aan! wat thans, naar ik meen, nog geschiedt. We hebben toch waarlijk leergeld genoeg betaald met de mitrailleurhonden, die... ten slotte niet voldeden en afgeschafte werden, terwijl zij enorm veel geld gekost hebben.

Particulieren moeten hier helpen. Zij willen gaarne; des te liever, indien zij daarbij eenige verlichting in den militairen dienst zullen ondervinden.

Proefnemingen (laatste alinea), hoe bescheiden ook, zijn m.i. overbodig, waar dit onderwerp toch geheel bekend is.

In 1918 kreeg de heer PETERS, Secretaris der Ned Vereen. voor R.Kr.Hn., van de Regeering de opdracht, Oorlogshonden af te richten; geen proef te nemen, neen, africhten o.a. van berichthonden, in 't algemeen van den diensthond. Er was een kennel in Waalsdorp. Wegens bezuinigingsmaatregelen werd einde 1918 of begin 1919 hiermede opgehouden. Voordien had de heer PETERS de Deutsche africhting van den diensthond te Tangschleuse bestudeerd, waarheen hij door onze Regeering voor eenigen tijd in de mobilisatiejaren werd gedetacheerd. Tijdens zijn verblijf aldaar waren een 200 honden ter opleiding aanwezig.

Ook van zijn kennis ware partij te trekken geweest voor de africhting o.a. van den berichthond. Alle vooraanstaande landen zijn ons op dit gebied vooruit; België heeft een Vrijwilligen Dienst, terwijl ten

onzent, ben ik juist ingelicht, nog verschil van gevoelen bestaat inzake de wijze van africhting. Men zoekt aansluiting met particulieren, met vereenigingen om tot een oplossing te komen. Hoewel schrijver o.a. de Ned. Vereen. v. R.Kr.Hn. aanhaalt, kan ik getuigen, dat daarbij tot heden nimmer om aansluiting verzocht werd (2e alinea bladz. 434).

Ware dit geschied, dan was het vraagstuk der berichthonden reeds jaren opgelost, waar mij bekend is, dat er particulieren zijn, die onmiddellijk eigen honden beschikbaar willen stellen voor 's lands belang; die gaarne in eenig legerverband willen treden, indien zij hun honden kunnen beschikbaar stellen voor oorlogshond.

NASCHRIFT

Gaarne wordt van de gelegenheid, mij door de Redactie gegeven, om de repliek van Kolonel THOMSON te weerleggen, gebruik gemaakt.

Op den voorgrond stel ik, dat ik in mijn artikel „Iets over oorlogshonden, hun africhting en hun gebruik” met opzet gezweven heb over de in ons land toegepaste africhtingsmethode, hoewel mij deze, ook door persoonlijk contact met den overleden voorzitter der Nederlandsche Vereeniging voor Roode Kruishonden, Jhr. MELJER, volkomen bekend was.

Ik heb mij slechts tot tolk gemaakt van mannen, die ten opzichte van de africhting van oorlogshonden over een uitgebreide oorlogservaring beschikken en ik heb deze ervaring hooger gesteld dan de ervaring in ons land op bescheiden schaal onder vredesomstandigheden opgedaan.

In alles het buitenland navolgen, zonder rekening te houden met Nederlandsche toestanden, is in het algemeen verkeerd; op het gebied van de africhting van oorlogshonden kan men zich echter gerust de rijke ervaring in den wereldoorlog ten nutte maken, daar de omstandigheden in ons land in de wijze van africhting géén verandering behoeven te brengen.

De geachte opmerker zegt, dat mijne mededeeling op bladz. 432, 1e alinea, *bestist onjuist* is. Tegenover deze uitspraak stel ik een aanhaling uit het boekwerk „Leitfaden für die Abrichtung des Diensthundes”, 7e druk 1922, geschreven door KONRAD MOST, die in den wereldoorlog belast is geweest met de leiding van de africhting van oorlogshonden. Schrijver zegt op bladz. 72 van dit boekwerk: „Das Bringen des Sanitätshundes Jedoch nimmt man am Stelle des Hölzchens ein *Bringsel*, das man für diesen Zweck in einer mehr handlichen Form anfertigen lässt. *Andere Bringübungen dürfen mit dem Sanitätshund nicht vorgenommen werden*”.

Verder zou ik willen aanhalen de korte mededeeling neergeschreven op blz. 146 van het boekwerk „Dressur und Führung des Polizeihundes” door ROBERT GERSBACH, 16e druk 1922. Hier leest men: „Die auf dem *Kriegsschauplatz* gesammelten *Erfahrungen* haben *bewiesen*, dasz es *falsch* ist, den Hund in der Weise verweisen zu lassen, dasz er von dem Gefundenen einen Gegenstand nimmt, seinem Führer bringt und diesen dann zu dem Verwundeten begleitet..... Im *Kriege* hat dann der deutsche *Sanitätshundverein* auf Grund der *Kriegserfahrungen* neue Abrichtungsvorschriften herausgegeben und gefordert, dasz die Hunde beim Auffinden eines Verwundeten eine an ihrem Halsband befestigte Lederrolle in den Fang nehmen und so ihrem Führer das Auffinden vorweisen”.

Voorts schrijft de bekende Duitse kynoloog en Roode Kruishondgeleider HUGO SCHAFFLAND in een brief van het front: „Wir haben unsere Sanitätshunde nach der Dr. FUNKSCHEN Bringselmethode dressiert und halten das Bringsel für *äusserst nützlich*”.

Volgens mededeelingen van de Duitse „Sanitätshundverein” zijn ongeveer 2500 Roode-Kruishonden aan het front geweest; men kon daar dus dan van ervaring spreken.

Nog zou ik willen verwijzen naar het in mijn artikel aangehaalde boekwerk: „Anleitung zur Dressur und Verwendung des Sanitätshundes” van Majoor A. BERDER (Bibliotheek Gen. Staf).

De resultaten met de „Bringselmethode” verkregen, zullen ook niet *steeds* schitterend zijn geweest; ik acht het zelfs niet uitgesloten, dat de toekomst ons nog een geheel andere methode zal brengen.

Ook met de in ons land toegepaste africhtingsmethode zal men met een schranderen hond en een goeden geleider wel goede resultaten kunnen boeken; ik zal de laatste zijn om dit tegen te spreken. Het gaat er echter om welke methode voor oorlogsgebruik de juiste is. Naar mijne meening is die methode de juiste, die het mogelijk maakt *snel* en *eenvoudig* goede geleiders op te leiden en goede Roode-Kruishonden af te richten.

Uit jarenlange ervaring weet ik, dat men een schranderen hond bij wijze van spreken alles kan leeren, maar daarom is iedere bij het africhten toegepaste methode nog niet geschikt voor de africhting van Roode-Kruishonden op groote schaal. Men zou al spoedig bemerken, dat men èn in de keuze van geleiders èn in de keuze van geschikte honden te beperkt zou zijn, terwijl de tijd met de africhting gemoeid te lang zou wezen. In werkelijkheid is het aantal in vreedstijd aanwezige Roode-Kruishonden spoedig verbruikt.

Kolonel THOMSON zegt: „Ik schakel dit bezwaar dan ook uit, waar zulks bij een *goed* afgerichten hond uitgesloten is” (blz. 732, 2e alinea).

Maar om den *goed* afgerichten hond draait alles. Bestaat het bezwaar in een bepaald geval toch, dan noemt men den betreffenden hond niet *goed* afgericht en het pleit is gewonnen!

Tegenover de opvatting van Z.H.E.G. zou ik een vraag willen

stellen, n.l. deze: Waarom zou in het buitenland, nog wel *tijdens* den wereldoorlog, een andere africhtingsmethode uitgewerkt zijn geworden, indien de oude methode in alle opzichten had voldaan?

Onfeilbaar is een hond nooit; bij diverse toegepaste methoden zijn wel bezwaren ondervonden, maar naar mijne meening geeft de oorlogservaring hier den doorslag.

In een boekwerk „Die Dressur des Hundes” geschreven door Freiherr A. VON CRELTZ, 6e druk 1922, lees ik nog het volgende: „Laut ministerieller Verfügung des Herrn Kriegsministers durften die Sanitätshunde nur nach der Dr. FUNKSCHEN Bringselmethode dressiert werden. Zum Zweck der *Umdressur* aller im Felde befindlichen Sanitätshunde wurden in der Sanitätshundstaffel West Rocori Lehrgänge abgehalten. Im Osten fanden die Lehrgänge in der Staffel Ost in Bialostock statt”.

De africhting bleek aan het front der Centralen goed geregeld te zijn!

Ik zal het bij deze aanhalingen laten. Mocht er echter sedert 1922 mij onbekende litteratuur verschenen zijn, die de onjuistheid van de door mannen van ervaring voorgestane africhtingsmethode glashelder aantoon, dan geef ik mij gaarne gewonnen.

Intusschen ben ik Kolonel THOMSON dankbaar voor de aandacht, die hij wel aan mijn artikel heeft willen wijden. Uit de mededeeling van Z.H.E.G. blijkt, dat er op dit gebied nog nuttige arbeid verricht kan worden.

C. A. HARTMANS.

Voorschriften, Reglementen en Organisatie voor de mitrailleurcompagnieën.

DOOR

T. J. LAGERWERFF,
Kapitein der Jagers.

Het is reeds eenigen tijd geleden, dat in de Nederlandsche legerorganisatie de mitrailleurcompagnie in de formatie van het infanteriebataljon is opgenomen.

Hierdoor wordt tevens eene belangrijke wijziging in de tactiek van het infanteriebataljon noodzakelijk, ja zelfs in die van de geheele infanterie, waarmede wederom de algemeene tactiek in hooge mate heeft rekening te houden. Kort samengevat zou ik willen zeggen: Het karakter van het infanteriegevecht is voor goed gewijzigd.

Waar de buitenlandsche legers ons reeds lang waren voorgegaan en deze nieuwe organisatie van het bataljon voortkwam uit de harde lessen die de wereldoorlog heeft opgeleverd, zou er alle reden zijn om te juichen, dat wij met Hollandse bedachtzaamheid en degelijkheid, negen jaar na het sluiten van den wapenstilstand ons daadwerkelijk overtuigd toonden van de noodzakelijkheid dezer reorganisatie onzer infanterie.

Men zou nu verwacht mogen hebben, dat bij de oprichting der mitrailleurcompagnie van het bataljon ook de vereischte voorschriften het licht zouden zien.

Immers naast de vruchten van eigen studie gedurende negen jaren betreffende den grooten oorlog had men de beschikking over de voorschriften van de buitenlandsche legers:

Schieszen mit schweren Machinegewehren, 193 blz. en ter verklaring, uitbreiding en verduidelijking hiervan de Anleitung zum schieszen mit schweren Machinegewehren 245 blz.

Instruction provisoire pour les unités de mitrailleuses d'Infanterie 1-X-'20, première partie; Préparation technique des unités de mitrailleuses; deuxième partie; Les unités de mitrailleuses au combat, te zamen 193 bladzijden.

Machine gun training 1925 totaal 406 bladzijden, zijnde de officieele reglementen van Duitschland, Frankrijk en Engeland. Hierin vindt men niet alleen het technische gedeelte verwerkt, doch ook het tactisch

gebruik, samengesteld door mannen, die naast de theorie ook de praktijk te velde hebben geleerd.

Bronnen voor een ieder, die zich interesseert voor het mitrailleurvraagstuk en daarmee voor de infanterie van zeer groote waarde, hoogst belangwekkend en buitengewoon leerzaam.

Als derde factor kon men een beroep doen op de practische ervaring door velen onzer infanterieofficieren sedert 1908, dus gedurende 19 jaren, opgedaan bij de mitrailleursectiën 1908—1914, de mitrailleurafdeelingen 1909—1914, de mitrailleurpelotons 1914—1927 en thans de mitrailleurcompagnieën.

En toch werd die rechtmatige verwachting niet vervuld. Waarom niet? Ik zal trachten daarop een antwoord te geven.

Om goede voorschriften voor het wapen te bekomen, zal men alle drie hierboven genoemde factoren krachtig moeten kunnen doen medespreken; elke factor afzonderlijk brengt het gevaar mede van eenzijdigheid van oordeel en overtuiging. Ideaal is natuurlijk als zich in één persoon de all round mitrailleur heeft gevormd door practijk en gedegen studie. De mitrailleur, die niet alleen zijn wapen technisch en tactisch kent, maar ook de plaats weet, die het in de infanterietactie toekomt.

Naar mijne meening dient men dergelijke voorschriften te doen samenstellen door die officieren, die geacht mogen worden, door studie en practijk daartoe volkomen bevoegd te zijn.

Aan de hoogere chefs om de ontworpen voorschriften te beoordeelen met het oog op de aanwending der troepen, die volgens de beginselen dezer voorschriften zullen worden gevormd, doch met vertrouwen in hetgeen vastgesteld is door hen, die zij opdragen de speciaal vorming en aanwending vast te stellen.

Had men aan eene commissie van bekwame mitrailleur-officieren tijdig de opdracht gegeven de vereischte voorschriften samen te stellen, we zouden thans niet meer reikhalzend behoeven uit te zien naar deugdelijke voorschriften.

Want met den besten wil van de wereld kan men toch niet het in bruin omslag gebonden boekje van 23 bladzijden met de benaming: „Voorloopige aanwijzingen voor de mitrailleurcompagnie”, als zoodanig aanvaarden.

Het draagt het geheele kenmerk van een zeer vluchtig opgesteld geschriftje, waarbij allerlei, uit oude voorschriften bekende bepalingen, eenvoudig zijn overgenomen, doch, omtrent het ééne noodige: aanwijzingen voor de mitrailleurcompagnie, vrijwel niets is aangegeven. Aanvullingen en verbeteringen zijn dan ook dringend noodig wil aan deze enkele bladzijden als *Voorloopige Aanwijzingen* waarde worden

toegekend, terwijl, doch dit geheel staande buiten de mérites van het boekje, organisatiewijziging steeds dringend gewenscht blijft.

Aan de hand der in het voorschriftje voorkomende punten kom ik dan, zeer in het kort, tot de volgende hoofdzaken:

De handelingen der sectie en compagnie worden, behalve wat enkele opstellingen betreft, onbesproken gelaten.

Vuurbevelen voor de sectie worden in het geheel niet behandeld. Juist bij deze zijn ze meer dan noodig, hier toch krijgt men de doelverdeeling, het vuren met verschillende vizieren wegens de geringe dieptespreidingen, enz.

Over het tactisch gebruik van de mitrailleurcompagnie geen woord.

Ik zou nu nog achtereenvolgens kunnen opsommen hetgeen in de verschillende punten van de Aanwijzingen ontbreekt, ik wil dat echter nalaten daar het teveel ruimte zou vereischen.

Tot mijn leedwezen kan ik slechts zeer geringe waarde aan deze Voorloopige Aanwijzingen toekennen.

In welken staat van wording zijn de hoog noodige mitrailleurvoorschriften en reglementen?

Wanneer het schietvoorschrift, waaraan reeds lang wordt gearbeid, zal verschijnen, is mij onbekend. Het reglement der exercitiën, waarin opstellingen, bewegingen en verrichtingen van het stuk, de sectie en de compagnie buiten en op het gevechtveld, heb ik nog niet hooren noemen, terwijl, naar ik vernam, het voorschrift omtrent het tactisch gebruik der mitrailleurcompagnie in het Bataljonsverband in bewerking is en als een speciaal hoofdstuk van de Aanwijzingen bij de Opleiding der Infanterie zal verschijnen.

Dat de voortdurende wijziging van opvattingen van de niet deskundige massa tot een dikwijls weinig gelukkig resultaat heeft geleid, moge voor de niet deskundigen als verzachtende omstandigheid gelden, doch men had kunnen zoeken naar de wel deskundigen, zij die aan de praktijk, ernstige studie paarden. Deze zouden hebben aangetoond de wel zeer vaste lijn, waarlangs het mitrailleurvraagstuk zich heeft ontwikkeld. De voortdurende wisseling van opvattingen is het kenmerk van het niet deskundig zijn of van het toegeven aan hobbies, want de evolutie der techniek, evenzeer als die der tactiek, beweegt zich steeds langs lijnen van geleidelijkheid. Het tempo moge afwisselend zijn, doch de lijn is zonder bochten en kronkelingen. Deze wetenschap is mij steeds den grooten steun geweest bij den voortdurenden strijd, dien ik had te voeren tegen z.g. nieuwe en n.m.m. verkeerde opvattingen.

Het zoeken naar de ontwikkelingslijn en het volgen daarvan, leverde mij vanzelf de argumenten, die ik noodig had.

Uit het vorenstaande volgt reeds, dat het argument, dat de wisselende

opvattingen schuld zouden zijn aan het maar steeds uitblijven der zoo hoog noodige reglementen en voorschriften., niet te aanvaarden is, evenmin als het argument, dat die reglementen en voorschriften thans weder verouderd zouden zijn. Het is een argument pour le besoin de la cause en bewijst alleen hoe lang we reeds wachten. Het buitenland bezit al jaren zeer juiste en goede voorschriften. Frankrijk 1920, Engeland 1925, Duitschland 1925.

Het juiste tactische gebruik is voor dengene, die den wereldoorlog bestudeerd heeft speciaal voor het gebruik van het mitrailleurwapen reeds lang geen geheim meer.

Wat het schietvoorschrift aangaat, men zou kunnen denken, dat dit moest wachten op onze nieuwe affuiten en uitgeboorde mitrailleurs, maar ook dit is een argument pour le besoin etc. De nieuwe affuit en de uitgeboorde mitrailleur vragen andere schootstafels en tabellen, geen ander schietvoorschrift.

Hadden wij, wat m.i. mogelijk was, reeds lang ons schietvoorschrift, dan zou men bij invoering van bovenstaande omwapening niets behoeven te doen, dan de bij die bewapening behorende tafels aan de korpsen toe te zenden. De oorzaak zit dan ook niet daarin, doch in oorzaken, die vermeden hadden kunnen worden.

Wat onze omwapening aangaat, met uitgeboorde M. '08 en zwaardere affuitage, daar is overtuigend aan te toonen, dat de theoreticus en technicus een krachtiger woord heeft kunnen doen hooren dan de tacticus.

Zoolang de strijd *om* en *in* de hoofdweerstandstrook voor de infanterie het zwaarste gedeelte van den geheelen aanval beteekent en het hoofdwapen in die periode gebukt gaat onder onvoldoende samenwerking met haar krachtigste hulpwapen de artillerie, moet men er alles opzetten om op alle manieren dat gemis in de toekomst te voorkomen of te vergoeden. Men streeft daar in het buitenland dan ook naar door in vreedstijd reeds de innige samenwerking zoo hoog mogelijk op te voeren en verder door de bewapening der infanterie zelf zoo krachtig mogelijk te maken. Een teekenend feit hiervan is de invoering van het infanteriegeschut; de organiek bij de infanterie ingedeelde artillerie. De taak: een artilleristische, die alleen door artillerie die organiek tot het infanterie regiment, ja, infanteriebataljon behoort, kan worden vervuld. De zware mitrailleurs vormen mede een krachtige factor voor de sterke bewapening der infanterie, doch van geheel ander karakter dan het infanteriegeschut of de artillerie.

Gebruikt men ze als artillerie, dan moet dit leiden tot zeer groote teleurstelling. Het niet opleveren van springpunten en het gemis aan vermogen van het enkele projectiel dwingen tot bescheidenheid in dit opzicht. Men kan natuurlijk door opvoeren van kaliber en verzwaren der affuitage het wapen van karakter totaal doen veranderen en er ten slotte artillerie van maken. Waar is de grenslijn tusschen het auto-

matische snelvuurgeschut van klein kaliber en den zwaren mitrailleur van steeds grooter wordend kaliber? Men ziet, theoretisch-technisch is onbegrensde uitbreiding mogelijk. Artillerie en infanteriewapens naderen elkaar steeds meer en gaan ten slotte in elkaar op.

Maar de tacticus vraagt een lichten mitrailleur om met de *voerste* strijdersgroepen mee naar voren te kunnen, till the bitter end en daarnaast elk wapen, om die dan nog onvoldoend krachtig bewapende strijdersafdeelingen, met vuur van meer achterwaarts gelegen punten zoo intens mogelijk te steunen. De artillerie kan dit niet, dan bij hooge uitzondering (inf.geschut), doch men *verwacht* dit tot zekere hoogte van middelbare mijnwerpers, middelbare bommen- en granaatwerpers, om dit ten slotte te *eischen* van lichte mijnwerpers, lichte granaatwerpers en zware mitrailleurs. De infanterie vraagt daar niet om, zij eischt het uit lijfsbehoud. Nu kan men deze laatste wapensoorten zoo zwaar maken als men wil en de projectielwerking daarvan tot in het oneindige vergrooten, doch men doet dan niet anders dan die wapens langzaam *maar zeker* te dringen naar een klasse van zwaardere wapens en daarmee naar tactische mogelijkheden, die steeds minder tot directen steun der voorste strijdersafdeelingen leiden. De technicus is opgetogen over een schitterend geconstrueerde affuit, de tacticus fronst de wenkbrauwen en vraagt naast de technische mogelijkheden ook naar de tactische gevolgen van invoering dier affuit. Men weet, dat de nieuwe affuit moeilijk draagbaar is, dat de banen der projectielen van de op deze affuit gemonteerde uitgeboorde M. '08 aanmerkelijk gestrekter zijn en dat de mitrailleurs en infanterie voortaan verschillende munitie zullen moeten hebben en overdenke dan eens de tactische mogelijkheden als gevolg daarvan. De technicus denkt aan zijn inderdaad mooie constructie, de tacticus aan de gevolgen voor de hem toevertrouwde soldaten. Ook bij mijn lezing in de Vereeniging voor Krijgswetenschappen sprak ik uitvoerig over deze kwestie en weet men dus, dat ik geen tegenstander à outrance van de nieuwe affuit ben, men ontkomt nu eenmaal niet aan een zeker gewicht van een deugdelijke affuit, maar de uiterste grens voor draagbaarheid is reeds overschreden; een streven naar gewichtsvermindering bij behoud der schitterende technische eigenschappen is zeker plicht, te meer waar dit door de betrokken technici voor mogelijk is verklaard. De zware mitrailleur moet zoo bewegelijk mogelijk blijven bij behoud of opvoering van zijn vuurecapaciteit. En hiermede sta ik tevens weer midden in het vraagstuk der organisatie. Ik geef verre de voorkeur aan een mitrailleurcompagnie van 3 sectiën elk bestaande uit 2 halfsectiën van 2 mitrailleurs in tegenstelling van de thans — naar ik meen, voorloopig — vastgestelde organisatie van 4 sectiën van 3 mitrailleurs. Moge eerst de door mij voorgestane organisatie hier een plaats vinden.

SAMENSTELLING VAN EEN MITRAILLEURCOMPAGNIE
bestaande uit Staf en drie sectiën van twee halfsectiën van twee
mitrailleurs.

SAMENSTELLING	Troepen		Paarden		Voertuigen	Rijwielen	BIJZONDERE BEPALINGEN.
	Officieren	Onder-Offic. Manschappen	Officieren	Onder-Offic. Manschappen			
Kapitein-commandant . . .	1					1	1) Bij den C.C. 4 en bij de S.Cn. 2 ordonnansen. 2) 5 soldaten per mitr.- en patroonkar. 3) 12 mitrailleurkarren en 12 patroonkarren. 4) Kan korporaal zijn. 5) Aan te wijzen door den C.C. 6) De rijders van voertuigen afkomstig van de aange- wezen Treinafd. der Art. Brigade. 7) Commandant van den ge- vechtstrein. 8) Hieronder 2 reserve man- schappen en 2 rijders van voertuigen. 9) Is een gevorderd voertuig. 10) Hierbij 1 sergeant-menage- meester, 1 kok en 4 bijkoks. 11) Voor den sergeant-menage- meester.
Sergeant-toegevoegd . . .		1				1	
Ordonnansen		10 ¹⁾					
Vbd. A. { Korpl.		1					
{ Sold.		3					
Luitenants- sectiecommandanten . .	3						
Sergeanten-afstandmeters.		3					
Soldaten-hulp- afstandmeters		3					
Sergeanten-half-sectie- commandanten		6					
Sergeanten-StuksC.		6					
Korporaals-StuksC.		6					
Korporaals-pl.v.v.Stuks-C..		6					
Soldaten		120 ²⁾			24 ³⁾		
Korporaal-ziekenverpl. . .		1				1	
Ziekendragers		4					
Mitr.herstellers		1 ⁴⁾					
Sergeant-administrateur .		1					
Fourier of sergt.adm. . . .		1					
Facteur		1				1	
Schoenmaker		1 ⁵⁾					
Kleermaker		1 ⁵⁾					
Korpstrein ⁶⁾							
Sergeant ⁷⁾		1				1	
Patroonwagens		4 ⁸⁾	4	2			
Ranselwagen		1	2	1 ⁹⁾			
Raderbaar				1			
Keukenwagen			2	1		} ¹¹⁾	
Proviandwagen		8 ¹⁰⁾	2	1			
Goederenwagen		1	2	1			

Per sectie voldoende telefoonmaterieel ter verbinding van den S.C. met de opstellingsplaats der mitrailleurs zijner sectie.

Per StukC. een kijker met $\frac{0}{100}$ verdeling.

Per mitrailleur een waterpas.

Per sectie een hoekmeterinstrument.

Per mitrailleur een kijker-vizier. Al het personeel bewapend met het legerpistool.

Hoewel eene besparing aan personeel van 5 sergeanten en 1 korporaal is verkregen, terwijl bij elke 2 mitrailleurs toch 2 sergeanten en 2 korporaals aanwezig zijn en dus voor een voldoende sterke, zij het niet overdadige, encadreering is zorg gedragen, ligt voor mij het groote voordeel toch niet daar. Het gaat mij om vuurkracht en soepelheid der mitrailleurcompagnie en deze acht ik als boven aangegeven aanmerkelijk hooger, dan bij de thans bestaande organisatie het geval is. De vraag of meerdere soepelheid en grooter vuurkracht gewenscht zijn, zal voor wat het tweede punt aangaat wel geen bewijs behoeven, doch voor het eerste zeer zeker n.l. tegenover de technici. Een niet soepele organisatie der mitrailleurcompagnie heeft als onmiddellijk gevolg starheid bij de aanwending. En nu eischt juist de tactische aanwending dezer compagnie groote soepelheid om aan hare roeping: steun aan de infanterie tot het uiterste, te kunnen voldoen.

Is het niet steeds het streven geweest de soepelheid der infanterie zoo hoog mogelijk te houden? Zit daar niet in een groote gevechtskracht van het wapen? Welnu alle wapens, die direct met de infanterie samenwerken, moeten dien zelfden eisch zoo hoog mogelijk opvoeren. Daartoe dient men allereerst een organisatie te ontwerpen, die die soepelheid mogelijk maakt en daarna door exercitiën buiten het gevechtveld, die mogelijk geworden soepelheid er in te brengen en er in te houden. Belet men door de organisatie het verkrijgen van de hoogst mogelijke soepelheid, dan berooft men het wapen van een deel zijner gevechtskracht. Nu zou men mogelijk hieruit concludeeren, dat men bij ieder wapen tot een onderverdeling tot in de kleinste eenheden zou moeten gaan, doch dit geldt alleen voor manoeuvreereenheden, als men dan die kleinste eenheid maar voldoende encadreert en de vuurkracht in die eenheid niet beneden een zeker minimum doet dalen. Bij de eenheden, waarbij het manoeuvreeren van ondergeschikt belang is, wordt de grens gesteld daar, waar de vuurleiding het geheel nog beheerschen kan. Bij geen legeronderdeel mag echter de samenhang door foutieve organisatie verloren gaan. Vandaar de eisch tot sterke kaderencadreering bij ons militieleger. Voor de goede organisatie van een wapen moet aan verschillende, dikwijls zeer uiteenlopende eischen voldaan worden, waarbij zelfs de volksaard een krachtig woord medespreekt. Vandaar, dat eene organisatie, die men in het eene land ziet, nog niet geschikt is voor een ander land, omdat zij daar geen vertrouwen zou geven.

Een typeerend bewijs hiervoor is het verschil tusschen de Duitsche en Fransche organisatie der mitrailleurcompagnie. De Duitschers met hun gevoel voor massale kracht en stevige constructies zullen eerder de grens bereikt achten van toelaatbare onderverdeeling, dan de Franschen met hun voorkeur voor soepelheid, élégance en snelheid. Dat verschil in geardheid vertoont zich in alles; sterk sprekend is het voor ons militairen b.v. op het gebied van paardendressuur. De soepele, elegante manier van rijden der Franschen en de stugge, harde wijze der Duitschers wordt in alle concoursverslagen ter sprake gebracht, al moet ik daar dadelijk aan toevoegen, dat, dank zij de internationale ontmoetingen, de Duitsche „internationals” meer en meer de fijnere rijkunst zijn gaan beoefenen. Bij voorschreven verschil in aard verwondert het in het geheel niet bij de Duitschers de sectie van 3 mitrailleurs te vinden en bij de Franschen de sectie van twee halfsectiën van 2 mitrailleurs.

Omgekeerd zou het mij wel verbaasd hebben. Nu echter bij ons de sectie van 3 mitrailleurs is ingevoerd, doch de sectie van twee halfsectiën van 2 mitrailleurs door mij wordt voorgestaan, dien ik de n.m.m. bestaande voor- en nadeelen nader te analyseeren, waarbij ik nogmaals herhaal, dat geen der beide organisatie-wijzen fout is en ik dus b.v. niet beweer, dat men in Duitschland geen deskundigen op mitrailleurgebied zou hebben. Het gaat om goed of beter en niet om goed of fout, maar waar het gaat om eene organisatie, die in den oorlog haar deugdelijkheid bewijst in het geven van meer of minder rendement, mag men zich niet met het goede tevreden stellen, doch moet het betere aanvaarden. Lukt het mij dus te bewijzen, dat de organisatie in dubbelsectiën beter is, dan de thans bestaande, dan meen ik ook in het belang van onze weermacht om die organisatie te mogen vragen, te meer, waar de in Holland alles beheerschende factor „geld” hierbij geen rol speelt.

De redenen, waarom ik voor niet te zware affuitage pleit, zijn bekend en de redenen waarom ik het doe voor de dubbelsectie, zijn precies dezelfde. Hiermede heb ik afgerekend met alle voorstanders van het op grooten afstand achter houden der mitrailleurcompagnieën en het bij voorkeur vuren met groote mitrailleur-eenheden met directe of indirecte richting op groote afstanden.

Maak Uw affuitages zwaar, neem groote kalibers, organiseer groote eenheden en noem ze voor mijn part batterijen, ik wensch tegen voorstanders van dit mitrailleurgebruik geen strijd meer te voeren. Dezen zou ik den raad willen geven, ga eerst den oorlog 1914—1918 bestudeeren en vraag U zelf af, waaraan de meeste behoefte bestond, waar de infanterie niet om vroég, maar om smeekte en dan wil ik gaarne weer met U praten. Wie deze voorstanders zijn? In hoofdzaak technici, in ieder geval geen tactici.

Thans mijn geestverwanten, de voorstanders van steun der zware mitrailleurs aan de infanterie till the bitter end, zij het ook niet,

dat deze wapens daarbij als regel plaats nemen tot in de voorste afdeelingen, maar dan toch wel als regel, hoewel niet zonder uitzondering, tot binnen de grenzen van het compagnies- of bataljonsvak.

Door ons wordt het vuur op groote afstanden aanvaard alleen bij uiterste noodzaak voor de mitrailleurcompagnieën der voorbataljons, liever brengen wij de mitrailleurs dezer bataljons om voor de hand liggende redenen (munitiebesparing; tijdverlies; verliezen aan personeel; verband met de strijderscompagnieën; zeer belangrijke taak, die wacht binnen 1000 M.) tot binnen de 1000 M. van den vijand. Het vuur op groote afstanden wordt echter aanvaard voor de mitrailleurcompagnieën der reserve bataljons, waarmede op deze wijze steun kan worden geboden aan de voorwaartsche beweging der voorbataljons en dus van het geheel. Bij deze taak kan het ons evenwel ook niet onverschillig zijn of de mitrailleur-organisatie 3 of 2×2 mitrailleurs per sectie heeft. Ze vuren zeker in sectieverband, mogelijk zelfs in compagniesverband. Vuren ze in sectieverband, dan hebben we het voordeel bij de 2×2 sectie, dat we 1 mitrailleur meer hebben, dan bij de sectie van 3, wat een aanmerkelijk verschil oplevert. Voorts moet als normaal één mitrailleur niet meer dan 50 M. breedtespreiding worden toevertrouwd, per 2 mitrailleurs 100 M., terwijl op die afstanden, als regel, reeds met 2 vizieren zal moeten worden gevuurd. Bij de sectie van 2×2 kunnen we dan aan elke halfsectie één vizier geven, maar bij de sectie van 3?

Doch waar, voor de zooveelste maal, waar is de strijd voor de infanterie het zwaarst, waar vraagt ze om den meest krachtigen vuursteun? Daarheen behooren alle wapens, die mee naar voren kunnen, mee naar voren te gaan en daar hun onontbeerlijken steun te verleenen.

Bij den strijd om de voorste lijn en binnen de hoofdweerstandstrook moeten de zware mitrailleurs aanwezig zijn. Maar om aan dezen eisch te kunnen voldoen moeten zij, onder aanvaarding van de verliezen, die ook van hun geëischt mogen en moeten worden, voorzien zijn van draagbaar materieel en een soepele organisatie.

Reeds zeer spoedig, zool niet vroeger, zullen bij het overschrijden van de grens van 1000 M. de mitrailleurs niet meer met sectiën, ongeacht of zij zijn van 3 of 4 stukken, gezamenlijk kunnen terrein winnen. Geschiedt de beweging van uit een vuurstelling, wat waarschijnlijk is, dan zal het vuur moeten worden afgebroken om in de nieuwe vuurstelling weder te worden hervat, maar om verschillende redenen, die bekend geacht mogen worden, zullen de vuurstellingen der mitrailleurs minstens 200 M. uit elkaar liggen. Wat wordt dus nu de toestand bij de sectie van 3 mitrailleurs? Een stuk gaat voorwaarts en komt ten slotte alleen in de nieuwe vuurstelling, vervolgens gaat het tweede op weg en het derde staat nog in de oude vuurstelling. Deze situatie kan eenigermate variëren; wat mij betreft, mag men aannemen, dat de drie stukken alle drie gelijktijdig onderweg zijn naar de nieuwe vuurstelling. In beide gevallen een vrijwel totale vuuronderbreking.

Algemeen huldigt men echter het denkbeeld van zoo mogelijk ononderbroken vuursteun en uit armoe kan men nu wel voorschrijven, dat eene andere sectie dan zolang den verlangden vuursteun geeft, doch iedere sectie heeft haar eigen vuurtaak en daarmee is de zaak afgedaan. In den strijd omtrent 1000 M. en daar beneden moet men niet verwachten, dat de sectiën onderling veel verband hebben. Het is al mooi, als ieder de haar opgegeven taak beheerscht en de compagnies-commandant zorgt voor het juist in elkaar sluiten van de opdrachten, zoodat het geheele bataljon den vuursteun ondervindt. Hieruit volgt, dat wil men dus ononderbroken vuursteun in de sectie, daartoe de mogelijkheid alleen kan gevonden worden in de dubbelsectie, waarbij elke halfsectie eene zelfstandige vuureenheid vormt. Dan kan men, met halfsectiën zich voorwaarts werken en wordt het vuur der eene halfsectie niet eerder afgebroken, dan, wanneer de andere halfsectie tot de vuuropening in de nieuwe vuurstelling gereed is. Of beide halfsectiën dan weder in dezelfde vuurstelling bij elkaar komen, dan wel over elkaar heen grijpen, de S.C. zal het bepalen op grond van tactische overwegingen en terreinsomstandigheden. Eerst in het laatste stadium zal de S.C. zijn halfsectiën als geheel zelfstandige eenheden los moeten laten. Zien we nu nog onder het oog, dat verliezen geleden worden, dan zal de sectie van 2 halfsectiën langer vuurkracht behouden, dan de sectie van 3 mitrailleurs en bij het verlies van één mitrailleur of 25 pCt. verliezen in den toestand komen, die de voorstanders der sectie van 3 mitrailleurs, zoo gunstig schijnen te achten, dat ze daarvan uit willen gaan!

Ten slotte nog het groote voordeel, dat de splitsing in halfsectiën zeer eenvoudig is, daar 2 mitrailleurs samen een vuureenheid vormen. Wil men nu aan een spitscompagnie zware mitrailleurs toebedeelen, dan kan men daarvoor een halfsectie bestemmen, neemt men liever meer, dan geeft men een volledige sectie, doch dan kan men die ook op eenvoudige wijze splitsen om aan verschillende tactische toestanden het hoofd te bieden, dit is uitgesloten bij een sectie van 3 mitrailleurs. Wil men op een meer bedreigd frontgedeelte liever 3 halfsectiën en op een minder bedreigd 1 halfsectie, dan is ook dit weer mogelijk. De sectie van 3 is daarvoor ongeschikt.

De tactisch-technische leiding moet en kan aan de S.Cn worden vertrouwd voor wat hun sectie betreft, ten slotte is een krachtige algemeene leiding van den compagnies-commandant een groot voordeel en deze kan en moet grooter zijn bij 3 sectiën dan bij 4 sectiën, vooral, waar hij door splitsing in en toevoeging van halfsectiën, zijn mitrailleurkracht tot het hoogste rendement kan opvoeren.

Voorts is de aanvoer bij 3 dubbelsectiën eenvoudiger dan bij 4 sectiën van 3 mitrailleurs.

Moge men mij niet beschuldigen van Principiënreiterij of nastreven van hobbies, doch dit artikel er toe bijdragen het mitrailleurvraagstuk tot de meest bevredigende oplossing te brengen.

Beschouwingen betrekkelijk de toepassing van de radio voor militaire doeleinden.

DOOR

J. J. SPARENBURG,
Kapitein der Genie.

Inleiding.

Meermalen is mij gebleken, dat velen nog geheel vreemd staan tegenover de toepassing van de radio voor militaire doeleinden en dat in eersten aanleg de reden daarvan moet worden gezocht in het ontbreken van een juist begrip van hetgeen er plaats grijpt bij het verzenden van een radiobericht.

Volledigheidshalve zij dit daarom in het kort medegedeeld.

Voor het verzenden van een radiobericht van A naar B is het noodig, dat in A een *zender* en in B een ontvanger is opgesteld. Met behulp van den zender kunnen golven in den ether worden voortgebracht, die zich naar alle richtingen voortplanten met eene snelheid van ± 300.000 K.M. per seconde. Men heeft het in zijn macht golven van een bepaalde lengte op te wekken, door den zender op die bepaalde golflengte af te stemmen. Is nu de ontvanger *op dezelfde golflengte afgestemd*, dan zullen de door den zender uitgezonden golven worden opgevangen, versterkt en in de telefoon worden omgezet in geluid.

Op enkele punten kan reeds nu de aandacht worden gevestigd en wel:

1e. de golven worden voortgeplant door den ether.

De ether is een hypothetische stof, die geacht wordt alle vaste, vloeibare en gasvormige lichamen te doordringen, zoodat de radiogolven zich dan ook vrijwel ongehinderd door die lichamen kunnen voortbewegen. Storingen in den evenwichtstoestand van de lucht (storm) hebben geen invloed op de ontvangst van radiosignalen. Electricische verschijnselen (onweer) kunnen daarentegen storingen veroorzaken, aangezien deze onregelmatige golven in den ether teweeg kunnen brengen, die als een gekraak in den ontvanger worden gehoord.

2e. Zender en ontvanger moeten op dezelfde golflengte zijn afgestemd.

Deze laatste eigenschap maakt het mogelijk, dat een groot aantal zenders gelijktijdig in bedrijf kan zijn, mits werkende op verschillende golflengten. Indien twee zenders gelijktijdig op dezelfde golflengte werken, zullen zij elkaar in het algemeen storen, aangezien de golven van beide zenders gelijktijdig in het ontvangtoestel zullen worden opgevangen.

Indien in A een zender en in B een ontvanger is opgesteld, kan eene eenzijdige radioverbinding worden onderhouden, d.w.z. er kunnen

radioberichten worden gezonden van A naar B, maar niet omgekeerd. Voor eene radioberichtenwisseling over en weer is het noodig, dat zowel in A als in B een zender en een ontvanger zijn opgesteld.

De toepassing van radio te velde brengt eigenaardige moeilijkheden met zich, voornamelijk voortspruitende uit het feit, dat een groot aantal posten in eene betrekkelijk kleine ruimte moet samenwerken.

De groote voordeelen verbonden aan het gebruik van radio voor militaire doeleinden zijn:

- 1e. men is vrijwel onafhankelijk van het terrein;
- 2e. eene verbinding naar alle richtingen kan — zelfs over groote afstanden — zeer snel tot stand worden gebracht zonder gebruik van draad of kabel;
- 3e. verbinding met en tusschen vliegtuigen en schepen is mogelijk;
- 4e. de kwetsbaarheid door vijandelijk vuur, vooral voor wat betreft de in voorste lijn te gebruiken zeer lichte posten, is gering.

Hiertegenover staan echter belangrijke nadeelen, en wel:

1e. tengevolge van de radiowerking naar alle richtingen moeten bijzondere maatregelen worden getroffen tegen afluisteren door den vijand (vercijferen) en tegen onderlinge storing;

2e. tengevolge van de moeilijkheden, verbonden aan de berichtenwisseling tusschen een groot aantal posten, alsmede tengevolge van de dikwijls noodzakelijke vercijfering, gepaard aan het gebruik van morseteekens, ondervindt het overbrengen van radioberichten bijzondere vertraging;

3e. eene drukke radioberichtenwisseling opent voor den vijand de mogelijkheid om, door het bepalen van de standplaatsen en de verplaatsingen der radiozendposten (radiopeilingen), de groepeeren en de bewegingen van de daarmee uitgeruste onderdeelen vast te stellen;

4e. storingen van allerlei aard, als b.v. atmosferische storingen, storing door den vijand, technische storingen in de toestellen, enz. kunnen de berichtenwisseling belemmeren;

5e. voor het opwekken van de benoodigde energie moeten de noodige toestellen (omvormers, accumulatoren, motoren en dynamo's, generatoren) worden medegevoerd;

6e. aan de geoefendheid van het personeel worden hooge eischen gesteld.

Uit het hiervorenstaande kunnen al dadelijk de volgende conclusies worden getrokken:

a. men dient zich geen overdreven voorstelling te vormen van de snelheid, waarmede een radiob bericht zijne bestemming zal bereiken;

b. uit een oogpunt van bevordering van een regelmatige berichtenwisseling en van radiocamouflage is het geboden, het aantal per radio te verzenden berichten zooveel mogelijk te beperken en hun inhoud zoo kort mogelijk te maken.

Golflengte.

Zooals reeds werd vermeld bestaat een radiopost normaal uit een zender en uit een ontvanger. Beide zijn op verschillende golflengten afstembaar en wel voor militair gebruik in den regel zoodanig, dat de golflengte binnen bepaalde grenzen „continu-variabel” is. Dit laatste wil zeggen dat, indien het golfbereik b.v. ligt tusschen de grenzen van 300 en 1600 M., het toestel binnen deze grenzen op alle golflengten kan worden afgestemd.

Wanneer verschillende posten moeten samenwerken zonder elkaar te storen, dan wordt niet slechts vereischt, dat ze niet gelijktijdig op *dezelfde* golflengte zenden, doch de gebruikte golflengten moeten tevens *voldoende* van elkaar verschillen.

Het aantal beschikbare golflengten, gelegen in een bepaald golfbereik, is dan ook geenszins onbeperkt; tusschen de grenzen van 200 en 1600 M. is dat aantal ± 63 .

Aan elken radiopost moet een golflengte worden toegewezen. Aan gezien nu een radiopost normaal bestaat uit een zender en uit een ontvanger, kan dit op tweeërlei wijzen geschieden, n.l. de golflengte kan worden toegewezen aan den zender of aan den ontvanger. In het eerste geval moet de post op de toegewezen golflengte zenden, in het tweede geval daarop luisteren.

Welk van beide systemen moet nu worden aanvaard?

Nemen we een oogenblik aan, dat op de toegewezen golflengte moet worden gezonden. Een post, die zelf niet zendt, is in dat geval verplicht afwisselend te luisteren op de golflengten van alle andere posten, ten einde na te gaan of hij wellicht door één dezer posten op diens golflengte wordt opgeroepen. Het gevolg hiervan is dat het al zeer toevallig zal zijn als een post juist luistert op een golflengte, waarop hij wordt opgeroepen.

In den regel zal het lang duren, voordat een oproep wordt beantwoord, terwijl de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat dit in het geheel niet geschiedt. Dit stelsel is dan ook voor militaire doeleinden onbruikbaar.

Moet de post daarentegen luisteren op de toegewezen golflengte, dan is men zeker dat een oproep op deze golflengte onmiddellijk zal worden beantwoord.

Als vaststaande regel geldt dus:

Een radiopost moet *luisteren* op de hem toegewezen golflengte; op deze golflengte moet de post worden opgeroepen.

Heeft nu een post A de golflengte a en B de golflengte b, en wil post A post B oproepen, dan geschiedt zulks op golflengte b, waarop dan de verdere berichtenwisseling wordt voortgezet. Wil daarentegen post B post A oproepen, dan doet B dit op golflengte a, op welke zich de daarna volgende berichtenwisseling afwikkelt.

Dat de post B, indien deze wordt opgeroepen door post A op golflengte b, *niet* antwoordt op golflengte a heeft een goede reden.

Het aantal beschikbare golflengten is n.l. geringer dan het aantal

posten, zoodat het niet mogelijk is om den posten elk een verschillende golflengte toe te kennen.

Zendt nu een post op een bepaalde golflengte, dan moeten de overige posten met dezelfde golflengte zwijgen. Wanneer twee posten met elkaar in berichtenwisseling zijn, is het dus — ten einde het verkeer tusschen de overige posten zoo weinig mogelijk te belemmeren — zaak, dat slechts één golflengte in beslag wordt genomen, vandaar dat het noodig is, de correspondentie af te wikkelen op één golflengte, n.l. die van den opgeroepen post.

Zelfs in het geval, dat de post moet luisteren op de toegewezen golflengte, is het toch nog mogelijk, dat een oproep niet wordt beantwoord. De opgeroepen post kan n.l. op eene andere golflengte reeds in berichtenwisseling zijn. Hoe in dat geval de oproep wordt verzekerd, zal hierna blijken. (Zie onder „Hoofdpost”).

Indeeling der posten in netten.

Bij de indeeling van radioposten in een georganiseerd leger zal zich van zelf het geval voordoen, dat zich ten aanzien van de berichtenwisseling verschillende groepen of netten zullen vormen, omdat de posten, welke tot een zelfde eenheid behooren, in hoofdzaak *onderling* berichten zullen wisselen.

Er is nog een tweede dringende reden om tot net-vorming over te gaan en wel deze, dat de mogelijkheid moet worden geopend tot handhaving van een degelijke radio-discipline. Wanneer n.l. elke post op eigen gezag berichten zou kunnen verzenden, zou het gevolg daarvan een chaos zijn. De posten zouden elkaar onophoudelijk storen, het geven van voorrang aan belangrijke berichten zou niet mogelijk en van een regelmatige berichtenwisseling geen sprake kunnen zijn.

De radio-discipline kan — zooals van zelf spreekt — niet voor *alle* posten centraal worden gehandhaafd; een groepeerings in netten, elk met een beperkt aantal posten, is daarvoor noodig.

Uiteraard worden de netten gevormd uit posten behorende tot bepaalde eenheden (divisienetten, divisiegroepsnetten, veldlegernet, enz.).

Eengolfnetten; meergolvnetten.

Indien de posten van een net alle dezelfde golflengte hebben, spreekt men van een éengolfnet; is dit niet het geval, dan heeft men een meergolvnet.

Oppervlakkig beschouwd lijkt het gewenscht om zoo mogelijk aan iederen post een eigen golflengte toe te kennen, omdat in dat geval bij berichtenwisseling tusschen twee posten geen andere tijdelijk worden uitgeschakeld.

Voorts zal bij eengolfnetten de radiocamouflage minder goed verzekerd zijn, aangezien spoedig zal blijken, welke netten in werking zijn en daaruit conclusies kunnen worden getrokken ten aanzien van de aanwezige onderdeelen.

Hiertegenover staat, dat practisch is gebleken, dat de berichten-

wisseling tusschen een aantal posten gemakkelijker en sneller wordt afgewikkeld, wanneer die posten op *eenzelfde golflengte* tot een net zijn vereenigd, dan wanneer aan die posten onderling verschillende golflengten worden toegewezen. In een ééngolfnet is n.l. de oproep steeds verzekerd. Wanneer een post een anderen post wil oproepen, behoeft hij slechts even op de netgolflengte te luisteren om er zeker van te zijn, dat de gewenschte post niet reeds in berichtenwisseling is met één der overige posten van het net. Een daarop volgende oproep op de netgolflengte wordt zeker beantwoord, omdat de gewenschte post op die golflengte luistert.

Bij een meergolvennet is de oproep *niet verzekerd*. Stel b.v. dat post A (golflengte a) post B (golflengte b) wil oproepen. Post A kan nu op golflengte b luisteren ten einde te onderzoeken, of op die golflengte reeds berichten worden gewisseld. Is dit niet het geval, dan is het echter nog niet zeker dat post B niet in berichtenwisseling is. Het is n.l. zeer goed mogelijk, dat post B een post C heeft opgeroepen en dus in berichtenwisseling is op golflengte c.

Vergeefsche oproepen — en daarmee gepaard gaand tijdverlies — zullen in meergolvennetten gemakkelijk kunnen voorkomen; aan de geoefendheid van het personeel worden veel zwaardere eischen gesteld dan bij ééngolfnetten.

Het nadeel van minder gunstige radiocamouflage is niet overwegend. Ook bij een meergolvennet zal na eenigen tijd bekend zijn, welke posten geregeld berichten met elkaar wisselen en dus tot een net behooren. Voorts bestaat bij ééngolfnetten de mogelijkheid tot misleiding van den vijand door daartoe *gebruik* te maken van het feit, dat een ééngolfnet snel als zoodanig is te herkennen.

Een voordeel van een eengolfnet is voorts, dat daarbij een „net-oproep” mogelijk is.

Doordat n.l. alle posten van een dergelijk net luisteren op dezelfde golflengte, kan een post, die eene mededeeling heeft voor of een vraag te stellen heeft aan alle andere posten van het net, al deze posten tegelijk oproepen door middel van een netoproep. Een dergelijke netoproep zal als regel slechts uitgaan van den met de leiding in het net belasten post (hoofdpost).

De naam „eengolfnet” wil niet zeggen, dat aan een dergelijk net slechts één golflengte wordt toegekend; meestal worden een *hoofdgolflengte* en een *reservegolflengte* toegewezen. Als vaststaande regel geldt dan: *een post, die niet in berichtenwisseling is, luistert op de hoofdgolflengte van het net, waartoe hij behoort*. Op deze golflengte moet hij worden opgeroepen en wikkelt de verdere berichtenwisseling zich normaal af. Bij drukke berichtenwisseling kan echter bij uitzondering, op last van den hoofdpost, een berichtenwisseling tusschen twee posten *tijdelijk* op de reservegolflengte van het net worden gevoerd. Indien voorts op de hoofdgolflengte van een net zoodanig wordt gestoord, dat berichtenwisseling daarop onmogelijk is, dan moeten

de posten zolang luisteren op de reservegolflengte, totdat op de hoofdgolflengte niet meer hinderlijk wordt gestoord.

Het karakter van een eengolfnet blijft echter steeds bewaard.

Hoofdpst.

Voor de handhaving van de radiodiscipline moet in elk net een hoofdpst worden aangewezen; alle overige posten van het net moeten de door den hoofdpst te geven aanwijzingen stipt opvolgen. Voor de hand ligt, dat de post van den commandant eener eenheid, waarnaar het net is benoemd, hoofdpst zal zijn in dat net.

Het is zonder meer duidelijk, dat de hoofdpst de zwaarste taak heeft, aangezien hij, behalve het verzenden van berichten, tevens de discipline in het net moet handhaven. Voor den hoofdpst dient dan ook het meest geroutineerde personeel te worden bestemd.

Enkele functies van den hoofdpst werden hiervoor reeds aangestipt.

Alvorens een bericht over te brengen moet een post toestemming vragen aan den hoofdpst. Wanneer deze toestemming niet terstond kan worden verleend, dan seint de hoofdpst „wachten” en noteert de melding op een zoogenaamden berichtenstaat. Deze staat dient om den hoofdpst een volledig overzicht te geven van de berichten, welke op de verschillende posten van het net gereed liggen en om de hieruit voortvloeiende berichtenwisseling op ordelijke wijze, met inachtneming van voorrang, te doen verlopen.

Indien een post A een bericht wil zenden aan een post B van een ander net dan moet dit — zooals reeds vroeger werd verklaard — geschieden op de golflengte van het eengolfnet, waartoe post B behoort. Post A treedt dan als het ware in het net van post B. Van te voren moet in een dergelijk geval door post A aan zijn hoofdpst gevraagd worden om „uit het net te treden”, terwijl — wanneer de berichtenwisseling is geëindigd — post A zich weder bij zijn hoofdpst in het net moet terugmelden.

De hoofdpst is dus steeds van den toestand in het net geheel op de hoogte.

In het geval nu, dat een post van een eengolfnet een bericht heeft voor een post van dat net, die op dat oogenblik in berichtenwisseling is met een post van een ander net, dus niet luistert op de netgolflengte, zal toch nimmer een vergeefsche oproep volgen omdat de hoofdpst regelend optreedt.

Zooals reeds werd aangegeven, moet normaal aan den hoofdpst toestemming worden *gevraagd* voor het overbrengen van een bericht.

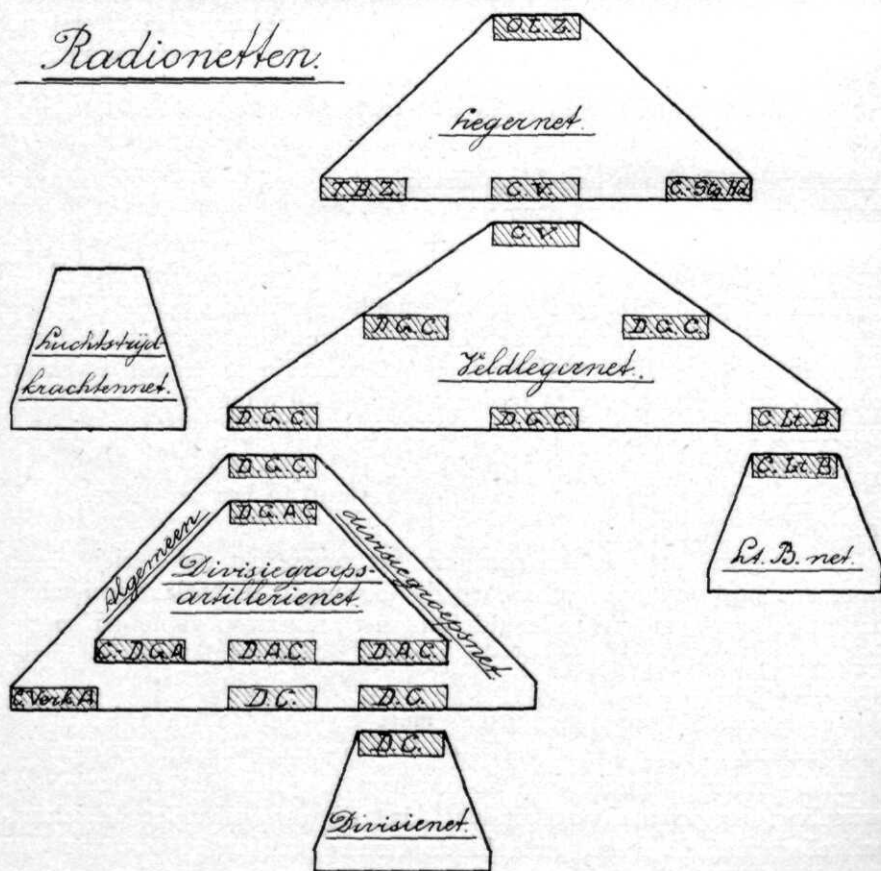
In bijzondere gevallen kan de hoofdpst bepalen, dat de berichtenwisseling zoogenaamd „gebonden” is. Bij een gebonden berichtenwisseling mag door een post slechts geseind worden *op last* van den hoofdpst. Enkele uitzonderingsgevallen buiten beschouwing gelaten mag een post alsdan geen toestemming vragen aan den hoofdpst om een bericht over te brengen; hij wacht af tot de hoofdpst oproept.

Er bestaat nog een derde wijze van berichtenwisseling, n.l. de „vrije berichtenwisseling”; onder inachtneming van verschillende bepalingen kunnen hierbij de posten, zonder eerst aan den hoofdpst toestemming te vragen, berichten wisselen. De vrije berichtenwisseling stelt hooge eischen aan de geoefendheid van het personeel en geeft geen tijdsbesparing (veeleer vertraging) in de afwikkeling van de berichten; toepassing er van verdient dan ook geen aanbeveling.

Voorbeeld van eene indeeling in netten.

Fig. 1 geeft een schets van een indeeling in eengolfnetten, zoals die voor het Nederlandsche leger mogelijk is.

Fig. 1

Zoals uit deze schets blijkt kunnen bij eenzelfde C. meerdere radioposten zijn ingedeeld. Zoo heeft b.v. een D.G.C. behalve een post,

welke *hoofdpost* is in het Algemeen divisiegroepsnet er bovendien nog één, welke *post* is in het Veldlegernet.

Dit zijn *verschillende posten*. Om de volgende redenen is het niet wenschelijk dergelijke posten tot één enkelen te vereenigen, door daaraan de dubbele functie te geven van hoofdpost in het ééne en post in het naasthoogere net:

1e. de taak als hoofdpost is reeds zooveel omvattend, dat daaraan die van post niet behoort te worden toegevoegd;

2e. door de dubbele functie zou, indien b.v. de Algemeene divisiegroepsnetten ééngolfnetten waren, het Veldlegernet noodzakelijk een meergolvnet moeten zijn; om reeds vroeger vermelde redenen is dat niet wenschelijk;

3e. indeeling van meer dan één radiopost bij een C. van een onderdeel heeft het voordeel, dat het bedrijf tijdens eene verplaatsing zonder onderbreking gaande kan worden gehouden; terwijl de ééne post zich beweegt kan n.l. de andere in bedrijf blijven.

Per D.G. heeft men bovendien nog een afzonderlijk Divisiegroepsartillerienet.

In de Divisienetten en het Lichte Brigadenet zijn geen posten aangegeven; het wordt wenschelijk geoordeeld de daartoe behorende posten bij de Vbd.An. van de Cn. dier onderdeelen te centraliseeren, zoodat deze posten naar behoefte kunnen worden uitgegeven.

Radiotelefonie.

Tot slot nog een enkel woord over de vraag, in hoeverre toepassing van radiotelefonie bij het leger gewenscht moet worden geacht.

Op den voorgrond dient hierbij te staan, dat de reikwijdte van een telefoniezender slechts $\pm 30\%$ bedraagt van die van een telegrafiezender met hetzelfde vermogen. Teneinde dus dezelfde afstanden te kunnen overbruggen moet een telefoniezender veel zwaarder worden geconstrueerd dan een telegrafiezender. Zoolang de techniek dit bezwaar niet kan opheffen is de toepassing van radiotelefonie voor staven en troepen in voorste lijn veroordeeld, aangezien hier als voornaamste eischen moeten worden gesteld gering gewicht (kleine afmetingen) en geringe benodigde energie.

Het genoemde technische bezwaar — hoewel ook geldend voor de hoogere staven — klemmt daar in mindere mate. Aan de toepassing van radiotelefonie kleven echter meer bezwaren. Reeds vroeger werd betoogd, dat de inhoud van per radio te verzenden berichten zoo kort mogelijk moet worden gehouden. Dit geldt zeer zeker — mede in verband met het groote gevaar voor afluisteren — voor radiotelefonische berichten. De radiotelefonie zou dus van nut kunnen zijn voor het houden van korte samenspraken en het geven van korte bevelen. In deze omstandigheden zal de radiotelefonie echter betrekkelijk weinig

tijdsbesparing geven in vergelijking met radiotelegrafie, te meer, daar het per radiotelefoon over te brengen bericht door codeering of vercijfering voor derden onbegrijpelijk moet worden gemaakt.

De telefoonverbindingen voor de hogere staven staan voorts — door hunne ligging — minder aan vernieling bloot dan die nabij de voorste lijn gelegen. De mogelijkheid om van de lijntelefoon gebruik te maken, maakt toepassing van radiotelefonie minder noodzakelijk.

In radiotelefonie schuilt tenslotte het zeer zeker niet denkbeeldige gevaar dat men zonder er erg in te hebben, eene mededeeling doet, waaruit de vijand nut kan trekken of wel dat men zich verspreekt. Dit gevaar is ook aanwezig bij de lijntelefonie, doch hier is het gevaar voor afluisteren veel minder groot.

Alles bijeengenomen bestaat er naar mijne meening *voorloopig* weinig aanleiding, ook al uit een oogpunt van kosten, om over te gaan tot invoering van radiotelefonie bij het leger.

Gegevens vreemde legers. (December 1927).

ZWITSERLAND XVIII.

1. Motordienst.

Artikel 4 van de Organisatie van het Leger zooals deze 18 December 1924 door de „Assemblée fédérale” (vereenigde Nationale Raad en Stendenraad) werd goedgekeurd, gaf aan den Bondsraad (Conseil fédéral) ¹⁾ o.m. de bevoegdheid om bij de korpsen, waarbij de paardentractie nog gehandhaafd is, deze desgewenscht te vervangen door motortractie en om voort te gaan met de administratieve organisatie van den motordienst.

Gezien bedoeld artikel 4 heeft de Bondsraad op 21 Maart j.l. een besluit geteekend betreffende de *organisatie van den motordienst*.

Volgens dit besluit is de motordienst belast met:

a. De opleiding en het beheer van de troepen van den motordienst (wapen). Alle bepalingen voor andere wapens betreffende opleiding en beheer zijn ook op den motordienst toepasselijk.

b. De mobilisatie-voorbereiding van den motordienst.

c. Het beheer van het automobielpark.

De motordienst is gesteld *onder de bevelen van den Chef van den Generalen Staf*, terwijl eene sectie van den G.S. is belast met de behandeling van alle aangelegenheden den motordienst betreffende.

Beschikt wordt over het korps instructeurs van den motordienst en over het automobielpark (met personeel).

De *duur der cursussen voor den motordienst* is bepaald op 75 dagen voor de recrutenschool, 35 dagen voor de onderofficiersschool, 60 dagen voor de officiersschool, 13 dagen voor eene herhalingsoefening en 13 dagen voor den tactisch-technischen cursus.

Het kader en de troepen van den motordienst welke toegevoegd zijn aan de andere wapens, verrichten herhalingsoefeningen met een duur als voor die wapens bepaald.

2. Verkoop van legerpaarden aan onderofficieren.

Een besluit van den Bondsraad van 19 Juli j.l. regelt den verkoop van paarden uit het paardendepot der artillerie aan *onderofficieren van de artillerie en van den trein*.

Eene Commissie bepaalt welke paarden voor den verkoop in aanmerking kunnen komen. Bij overname moet de helft van den aankoopsprijs door de onderofficieren contant betaald worden (c.q. het hooger bod), terwijl de Dienst der artillerie de andere helft van den aankoopsprijs bij de paardenregie stort.

Tot de onderofficieren van de artillerie of van den trein die voor

¹⁾ De 7 leden van den Bondsraad, welke persoonlijk ook den titel van Bondsraad voeren, zijn de hoofden der departementen.

overname van artilleriepaarden voor den halven prijs in aanmerking kunnen komen, behooren:

a. korporaal-geleiders die in den rang van korporaal een recruten-school moeten verrichten,

b. korporaal-geleiders, sergeanten, fouriers en sergeant-majours, die nog minstens 6 herhalingsoefeningen bij de „élite" moeten volbrengen.

Een onderofficier die een paard op deze wijze overneemt, verbindt zich om het 10 jaar te behouden, daarna mag hij het verkoopen.

Elk artilleriepaard, dat op bovenomschreven wijze door de confederatie is verkocht moet de navolgende diensten volbrengen, waarvoor geen huur aan den eigenaar wordt vergoed:

a. één recruten-school in den troep waartoe de koper behoort (de korporaal-geleiders brengen zelf het paard mede naar de school, welke zij in hun rang moeten doorloopen; de hoogere onderofficieren stellen hun paard beschikbaar voor de laatste helft van een recruten-school van hun wapen in elk der beide jaren volgende op den aankoop),

b. alle herhalingsoefeningen welke de koper als beredene moet volbrengen, doch totaal moet het paard voor 7 herhalingsoefeningen beschikbaar zijn,

c. elke andere dienst waarvoor de koper als beredene wordt opgeroepen.

De onderofficieren die buiten de bovengenoemde diensten hun paard willen verhuren aan andere scholen en cursussen ontvangen daarvoor een schadeloosstelling (huurprijs).

De paardenregie is gemachtigd te allen tijde inspectie over de paarden te houden.

3. Weerbelasting.

De weerbelasting in Zwitserland is innig verbonden met het weermachtstelsel.

Het zou niet wel doenlijk zijn van een deel der dienstplichtigen de zware offers te eischen verbonden aan het opkomen onder de wapenen voor eerste oefening, het jaarlijks deelnemen aan herhalingsoefeningen en het verrichten van een jaarlijkse schietoefening, indien het vrijgestelde deel niet op andere wijze ook een offer had te brengen.

Het thans nog van kracht zijnde Art. 3 van de wet op de „Organisation militaire de la Confédération suisse" van 1907 bepaalt, dat ieder Zwitser, die niet den persoonlijke dienst vervult, onderworpen is aan eene weerbelasting tot het einde van het jaar, waarin hij den 40-jarigen leeftijd bereikt en dat de weerbelasting het onderwerp uitmaakt van een bijzondere wet.

Deze bijzondere wet is nog steeds de „Bundesgesetz betreffend den Militärpflichtersatz" van 28 Juni 1878 (aangevuld door de wet van 29 Maart 1901); zij bevat in hoofdzaak de navolgende bepalingen:

Ieder Zwitsersch staatsburger van dienstplichtigen leeftijd, wonende in of buiten het bondsgebied, die geen persoonlijke militairen dienst vervult, moet jaarlijks een „Ersatz in Geld" betalen.

Hiervan zijn vrijgesteld:

a. Armlastigen die van een openbare instelling ondersteuning ontvangen en degenen, die door geestelijke of lichamelijke gebreken niet in hun onderhoud kunnen voorzien.

b. Dienstplichtigen die tengevolge van den dienst militair-ongeschikt zijn geworden.

c. In het buitenland wonende Zwitsers die aldaar persoonlijken dienst moeten verrichten of een daarvoor aldaar in de plaats tredende weerbelasting moeten betalen.

De weerbelasting bestaat uit een *persoonlijke belasting* van 6 frs. en een met het vermogen en het inkomen verband houdenden *toeslag*, bedragende 1,50 frs. voor iedere 1000 frs. *vermogen* en 1,50 frs. voor iedere 100 frs. zuiver *inkomen*.

Vermogens beneden de 1000 frs. zijn echter niet belastbaar; ook van 600 frs. van het zuiver inkomen wordt geen belasting geheven.

Het maximum der weerbelasting zal bovendien 3000 frs. niet te boven gaan.

Voor de belasting van het vermogen zijn zeer ver doorgevoerde bepalingen gemaakt, zoo wordt bijv. de helft van het vermogen der ouders of, wanneer deze niet meer in leven zijn, der grootouders, in verband met het aantal kinderen (resp. kleinkinderen) in rekening gebracht; uitgezonderd wanneer de vader zelf persoonlijken militairen dienst verricht dan wel de weerbelasting betaalt.

Van voleindigd 32e levensjaar af tot voleindigd 44e hebben de dienstplichtigen slechts de helft van de weerbelasting te betalen; vorengenoemd art. 3 van de wet van 1907 brengt evenwel de grens terug tot het 40e levensjaar. Volgens art. 35 der wet van 1907 wordt de dienstitijd volbracht van het 20e tot voleindigd 32e levensjaar bij de „élite” (Auszug), van het 33e tot voleindigd 40e levensjaar bij de landweer en van 41e tot voleindigd 48e levensjaar bij den landstorm.

Gedurende den tijd dat de weerplichtige met het oog op zijn leeftijd, tot de „élite” zou behooren, betaalt hij dus de volle weerbelasting, zoolang hij tot de landweer zou behooren slechts de helft, terwijl gedurende den tijd dat hij tot den landstorm zou behooren geen weerbelasting wordt betaald.

Dienstplichtigen, die in een jaar hun normalen militairen dienst (herhalingsoefeningen, enz.) verzuimen en daarvoor geen gelijkwaardigen anderen dienst verrichten, worden voor dat jaar aan de weerbelasting onderworpen.

De volksvertegenwoordiging is gerechtigd om in jaren dat van de meerderheid der troepen behorende tot de „élite” werkelijken dienst boven het normale wordt gevergd, de weerbelasting tot het dubbele te verhoogen.

De ouders zijn aansprakelijk voor de weerbelasting van de minderjarige en van de meerderjarige inwonende zonen.

De belasting werd voor het eerst geheven over het jaar 1878.

Bij de aanvullingswet van 29 Maart 1901 worden zware straffen gesteld voor belastingplichtigen, die niet tijdig hunne weerbelasting voldoen.

De straffen varieren van 1 tot 10 dagen hechtenis met vervallenverklaring van verschillende publieke rechten (b.v. stemrecht) voor een tijd van 2 jaar. Men stelt zich aan deze straffen reeds bloot, wanneer men na een tweetal aanmaningen nog niet betaald heeft.

De verplichting tot betaling wordt door het ondergaan der straffen niet opgeheven.

Door den Bondsraad zijn in 1921 nadere bepalingen vastgesteld voor de weerbelasting, waaraan Zwitsers, die in den vreemde verblijf houden, onderworpen zijn. Ieder Zwitsersch staatsburger, die zich in het buitenland gevestigd heeft, is weerbelastingplichtig vanaf den dienstplichtigen leeftijd tot het einde van het jaar waarin de 40-jarige leeftijd volbracht wordt.

In den vreemde gevestigden, die ten minste 8 dienstjaren of meer dan 250 dagen actieven dienst volbracht hebben, zijn slechts de helft der weerbelasting verschuldigd. Als dienstjaar wordt daarvoor beschouwd elk jaar, waarin de dienstplichtige een militaire school of cursus heeft doorlopen, of wel zich gedurende langer dan 6 maanden ter beschikking van de militaire autoriteit gesteld heeft.

De ingelijfden bij het leger worden weerbelastingplichtig geacht, wanneer hun verblijf in den vreemde langer duurt dan 6 maanden.

Volgens artikel 166 van de wet van 1907 dragen de kantons zorg voor de inning der weerbelasting; zij storten de helft van de netto opbrengst in de staatskas. De geheele netto opbrengst bedroeg in 1913 4,6 miljoen frs. en in de jaren na 1919 8 à 9 miljoen frs. per jaar¹⁾.

¹⁾ Zwitserland telt thans \pm 4.000.000 inwoners. Jaarlijks worden ingeschreven \pm 41.500 man, waarvan in 1927 24.870 (\pm 60 pCt.) werden ingelijfd.

Voor Nederland zijn deze getallen:

inwoners:	\pm 7.600.000
ingeschrevenen:	\pm 70.000
ingelijfden:	\pm 22.600 (\pm 32 pCt.).

Inhoudsopgave van de Gegevens Vreemde Legers der laatste jaren, voor zoover zij nog geheel of gedeeltelijk van waarde zijn.

LANDEN.	Opperbevel, legerleiding, defensieraden, enz.	Organisatiën.		Diensttijd, eerste oefening, herhalings-oefeningen.	Jaarlijks in te lijven contingent.	Dienstverbanden voor vrijwilligers.	Bewapening.	Opleiding en bevordering van beroepskader.	Opleiding en bevordering van verlofskader.	Industrieële en economische mobilisatie.	BIJZONDERE ONDERWERPEN.
		Vredes-	Oorlogs-								
BELGIË.	Mei '27/294	Nov. '27/690 Mei '27/295 met garnizoens- staat en schets	Nov. '27/690 Mei '27/299	Juli '27/416 Oct. '24/651	Juli '27/416 Oct. '24/652	Juni '23/384	Mei '27/296 Nov. '24/708	Nov. '27/693 Nov. '24/712	Nov. '27/691 Juli '27/420 Jan. '27/60	Mei '27/295	Kustverdediging Nov. '24/712. Vestingstelsel met schets van versterkingen bij Antwerpen Nov. '24/711 en 716.
DENEMARKEN.	Dec. '23/756 Oct. '22/622	Jan. '23/61 Oct. '22/622	—	Jan. '23/61 Oct. '22/625	Jan. '23/61 Oct. '22/625	—	—	—	—	—	Ontwapeningswetsontwerpen (niet aangenomen). Dec. '26/731, Aug. '26/486, Jan. '26/49, Juli '25/431, Juni '25/374, Dec. '24/765.
DUI TSCHLAND.	April '25/234	Mei '25/307 Maart '25/169 (bijlagen 1 en 2) Aug. '23/515	April '25/235	—	—	—	Mei '25/309	Jan. '22/58	—	—	Organisatie en bewapening van de „Schutzpolizei“ („Schupo“) Maart '25/171. Jan. '26/51. Schets bezet gebied en bepalingen daaromtrent uit verdrag van Versailles.
ENGELAND.	Sept. '27/557	Oct. '27/626 Sept. '27/559 en bijlage 1	Oct. '23/625 Mei '22/313	—	—	Oct. '27/626 Sept. '27/563 Juli '23/453	Sept. '27/561 en bijlage 2	Oct. '23/623	Oct. '23/622	—	Vooroefening Oct. '23/623.
FRANKRIJK.	Juni '27/362 Sept. '22/573 Maart '22/188 Dec. '21/625	Juni '27/356 en 359	Aug. '27/478 en 481 Mei '26/300 April '25/236 Nov. '22/698	Juni '27/359 Nov. '26/670 Jan. '26/46 Sept. '22/570	Aug. '27/479 Sept. '22/570	—	Aug. '27/481 en bijlage April '25/238	Jan. '24/62 Jan. '22/60	Jan. '22/61	Juni '27/354 Sept. '22/573 Maart '22/188 Dec. '21/625	Artilleriereglementen Aug. '27/480, April '25/236. Vooroefening Mei '21/267.
GRIEKENLAND.	—	Sept. '26/547	Sept. '26/547	Sept. '26/548	Sept. '26/548	—	Sept. '26/548	—	—	—	—
ITALIË.	Nov. '25/676	Aug. '26/487 Febr. '26/111 Dec. '25/736	Aug. '26/487 Dec. '25/736 en bijlage 2	Aug. '26/486	Aug. '26/488	—	Febr. '26/112 Dec. '25/737	—	—	Nov. '25/680	Luchtvaart (voor marine en leger) April '26/236. Vrijwillige militia Febr. '26/114.
JAPAN.	Maart '27/179	Maart '27/180	—	Maart '27/181	Maart '27/182	—	—	—	—	—	—
LETLAND.	Sept. '26/544	Sept. '26/545	Sept. '26/545	Sept. '26/545	—	—	Sept. '26/545	Sept. '26/546	Sept. '26/546	—	Vooroefening Sept. '26/546.
NOORWEGEN.	Juli '26/425	Dec. '26/729 Juli '26/426	Dec. '26/729 Juli '26/426	Dec. '26/730 Juli '26/424	Juli '26/425	—	Dec. '26/729	—	—	—	—
OOSTENRIJK.	—	Febr. '25/118	Febr. '25/118	—	—	Febr. '25/117	Febr. '25/118	—	—	—	Militaire bepalingen van het verdrag van Saint-Germain Febr. '25/116.
POLEN.	Mei '24/336	Juni '25/371 Mei '24/338	Mei '24/340	Juni '25/371 Mei '24/340	Juni '25/372 Mei '24/340	Mei '24/340	Mei '24/339	Juni '25/372 Mei '24/341	Mei '24/342	—	Vooroefening Mei '24/342.
ROEMENIË.	Oct. '25/612	Oct. '25/612	—	Oct. '25/611	Oct. '25/612	Oct. '25/612	Oct. '25/614	—	—	—	—
RUSLAND.	—	Sept. '24/590	Sept. '24/594	Sept. '24/589	Sept. '24/589	—	Sept. '24/594	Sept. '24/593	—	—	Vooroefening Sept. '24/590. Politietroepen (Tcheka) Sept. '24/592.
TSJECHO-SLOWAKIË.	Febr. '24/127	Febr. '24/128 en bijlage	—	Febr. '24/127	Febr. '24/127	—	Febr. '24/128	Febr. '24/130	Febr. '24/130	Febr. '24/127	—
ZWEDEN.	—	Febr. '27/121 Sept. '25/557 Bijlage 3 Juli '25/435	—	Aug. '25/489	Aug. '25/489 Sept. '25/558	—	Sept. '25/558	—	April '24/272	Febr. '27/121	Kustverdediging Sept. '25/560. Volkenbondscorps Febr. '27/121. Luchtvaart (voor marine en leger) Sept. '25/560.
ZWITSERLAND.	Juli '24/469 Maart '23/183	Aug. '24/526 en bijlagen Juli '24/471 en bijlage	Aug. '24/526 en bijlagen Juli '24/471 en bijlage	April '27/241 Febr. '25/115 Febr. '23/115	April '27/241 Febr. '25/115 Juli '24/470	—	Aug. '24/528 Mei '23/325	April '27/245 Jan. '25/57 Mei '23/323 Febr. '23/119	April '27/242 Maart '23/184 Febr. '23/117	—	Vooronderricht April '27/243, Mei '23/322. Weerbelaasting Dec. '27/756.

Inhoud Tijdschriften. (N. O. I.)

Ind. Mil. Tijdschrift. *Juli* 1927. Majoor M. THOMSON opent het nummer met een artikel over „De verkennende en beveiligende taak van de Divisie-cavalerie nader uitgewerkt”. (Zie Febr.nummer van het I.M.T.). De tactische beschouwingen doen wat antiek aan; het is voor en na ontmoetingsgevecht tusschen 2 naar elkaar toe marcheerende troepen.

Als slotwoord volgt een summiere beschouwing over de oorzaken van de zware verliezen, welke door het 14 Hussards en de 7e Division werden geleden in 1914 bij Ethe.

Luitenant VAN LENT behandelt vervolgens „De personeelsvoorziening bij de luchtvaartafdeeling”, waarbij S. de vorming van een afzonderlijk korps luchtvaartofficieren — een gesloten formatie — bepleit. Het voorstel verdient m.i. zeker ernstige overweging.

Luitenant BRUNING geeft „Bouwkunde voor den officier, belast met den geniedienst”, dat is de officier niet-genist, die in Ned. Indië op plaatsen waar geen genie-officieren zijn, met den geniedienst wordt belast. Een korte en practische cursus in bouwkunde van groot nut.

Dr. H. J. VAN GIFFEN en A. GOTTSCHAL besluiten hun belangwekkende studie over den gasoorlog met een hoofdstuk over het te verwachten gebruik in een toekomstigen oorlog van gassen en het gevaar voor de burgerbevolking. Zeer terecht wijzen de schrijvers op *de overdreven voorstelling welke sommige fantasten wellicht bewust van dat gevaar geven*.

D. C. behandelt de „Infanterie-order No. 1 en de karabijnmitrailleur-bediening” en pleit voor meer waardeering van de K.M.-bediening.

Generaal-majoor LAGERWERF levert nog een kort slotwoord naar aanleiding van de repliek van C. K. in het Juni-nummer betreffende het artikel „De organisatie van de mobiele artillerie van het Indische leger”. N.o.m. is het te betreuren dat het door C. K. ongetwijfeld goed bedoelde voorstel aanleiding heeft gegeven tot een — minder prettig aandoende — polemiek, i.p.v. tot een betuiging van waardeering voor een poging om tot verbetering van de divisie-artillerie te komen. Het gaat er toch om bij het Opperbestuur *den wil* wakker te roepen, aan het zware wapen de organisatie te geven, welke het behoeft; aan de legerleiding *daarna*, dien wil te gieten in *den meest gewenschten vorm*.

T. B. berijdt daarna zijn stokpaardje, de noodzakelijkheid van splitsing der Staatsmarine, wederom erkennen wij dat splitsing der Staatsmarine theoretisch inderdaad den meest gewenschten toestand in zake de Indische defensie zou kunnen waarborgen. Echter zijn er overwegingen en factoren van anderen aard, welke, naar het oordeel van bevoegde en bezadigde mannen (niet-marineofficieren), deze splitsing ongewenscht doen zijn; terwijl wijziging der bestaande maritieme verhouding tusschen Nederland en Indië in onderzoek is.

Als dat zoo is, dan besluiten wij dat splitsing der Staatsmarine niet gewenscht is, en ook niet noodzakelijk, indien slechts het overzicht in de maritieme verhouding naar Indië wordt verlegd.

F. d. B. geeft vervolgens het belangwekkende „politiek overzicht”, waarna tijdschriftoverzichten het nummer besluiten. S.